

6

Idazkiak

Administrazioko idazkiak: nola hobetu?

16

Hitzez hitz

Euskara azterketetako hainbat bitxikeria

25

Ba al zenekien?

Euskara II. Mundu Gerran

Honekin batera,

Solasaldiak:**NOAM
CHOMSKY**

Erakunde Autonomiaduna

Xabier Arzalluz Antia, Eusko Alderdi Jeltzaleko EBBko buruzagi ohia:

**“Ni askatasun zalea naiz
eta sinetsi egiten dut
Euskadi aske izango dela”**

Ardura politiko mardulak alde batera utzi dituenetik, bizitzari beste modu batez egiten dio aurre Arzalluzek. Azkeneko hogeita hamar urteetako eginkizuna bete egin dutela uste du: administrazio bat egituratu eta abian jarri dute, eta horretaz harro dago. Demokraziaren aurreko garaia latza izan omen da, baina Arzalluzek beti esan izan du pentsatzen zuena. Bake-prozesuari dago-kionez, itxaropentsu dago. Bake-prozesua, euskara, gazteria eta erlijioa izan ditugu mintzagai nagusi, baina Euskal Herriaren iraganaz, orainaz eta geroaz ere mintzatu gara Xabier Arzalluzekin.

9. or.

Erreportajea: euskal literaturaren osasuna

“Irakurtzen duzu?” galdetuko baligu norbaitek, baietz erantzungo genuke denok. “Zer irakurtzen duzu?” galdetuko baligute, berriz, askok egunkaria esango luke (titularrak edota kirolak ez esatearren); batzuek eleberriak dituztela gogoko; eta bakarren batek erantzungo luke saiakera, komikiak, umeei kontatzeko ipuinak... edo beste horrelako xeblekrekiaren bat. Baina, eta galdetuko baligute “Eta euskaraz irakurtzen duzu?”. Orduan akabo! Ezezko borobilik ezin bota, eta, geure burua zuritzeko, hone-lakoak aipatuko genituzke: denborarik eza, gustuko libururik aurkitu ezina, zailtasuna... “Zertan da euskal literatura?” galdetu diogu guk idazle jendeari. Merezi du, bai, denbora hartu, euren erantzuna irakurri eta hausnartzea. Bide batez, gainera, osasuna hobetuko diogu gure literaturari. Ekin, bada.

13. or.

Eztabaida: Kale-zurruta, debekatu behar ote?

Edaria kalean kontsumitzeko ohitura hori asko hedatu da azken aldian gazteen artean. Multzo handietan bildu eta kalean edaten dute astebururo hainbat gaztek. Azken aldian, gainera, kale-edanaren deialdi jendetsuak egiten ari dira hainbat hiritan. Horrek tentsio eta istiluak sortu ditu gazte, auzokide eta instituzioetako ordezkarien artean. Horrelako deialdien aurrean neurririk hartu behar ote den galdetu diegu gaiarekin lotura duten zenbait pertsona eta erakunderi.

20. or.

PAPER
BIRZIKLATUA

Zuzendaritza:
Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea (IVAP)

Koordinatzailea:
IVAPeko Administrazio Hizkera-
ren Atala

Diseinua, fotokonposizioa eta inprimatzea: Itxaropena S.A.

Marrazkiak: Concetta Probanza

Zenbaki honetako lankideak:
Kaxildo Alkorta, Jose Mari Arakama,
Aintzane Arrieta, Gorka Azkarate,
Alfredo Berges, Luis Elizondo, Aitor
Gorostiza, Asier Irizar, Roland Isoird,
Joseba Lozano Belén Lucas, Luma,
Eneko Oregi, Nerea Pikabea, Josemari
Robles, Joxean Sagastizabal, Rosa
Mari Urrutia.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ
aldizkarian argiratutako artiku-
luek berridatz daitezke bai
osorik, bai zatika, baina artiku-
luek nondik atera diren
aipatu behar da beti.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ
aldizkariak ez ditu derrigorrez
bere egiten artikulua eta kola-
borazioetan agertzen diren
iritziak.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ

ISSN: 1576-5563. **Legezko Gordailua:** BI-1 141-93. **Egilea:** Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea
Donostia-San Sebastián 1. 01010 VITORIA-GASTEIZ. Tel. 945 01 76 00. /http://www.ivap.org

PERTSONAIA

Cesar Sarachu, aktorea:

**“Camera Café telesaileko
bulegoa gizartearen
erakusgarri da”**

Camera Café umorezko telesaileko aktore nagusietako bat delako ezagun egin da Euskal Herrian, baina ezer gutxi dakigu Cesarrek Stockholmen edo Londresen aktore gisa egin duen lan oparoaz. Berrogeita hemezortzi urteko barakaldar honek Stockholmen du gaur egun bizilekua. Antzerkia izan du eskola eta, saio horretan, Bernardori ematen dio arnasa, egunero egiten dituzten hainbat sketchetan. Madril eta Stockholm arteko ibilbidean ordu batzuk lapurtu dizkiogu bizkaitarrari.

Nola hasi zenuen aktore lana?

Leioako Unibertsitateko Antzerki Tailerrean Luis Iturriekin hasi nintzen. Geroago, *Karrakarekin* emandako urteak etorri ziren, eta hortik Parisera joan nintzen, Jacques Lecoq-en eskolara, eta bi urte egin nituen han; munduko onenetariko da eskola hura, nire ustez. Bilbora itzuli eta geroztik Londresen, Stockholmen... toki askotan lan egin dut.

Antzerkitik zinemara eta telebistara igaro zinen?

Ni hasi nintzenez, zinemarik nahiz telebistarik, ETB esan nahi dut, apenas zegoen Euskadin. Antzerkia izan da nire eskola, eta azken urteetan hasi naiz zinemara eta telebistan paper garrantzitsuak izaten.

Halako batean Tele5eko Camera Café umorezko telesailean aritzeko aukera etorri zen...

Telesailaren zuzendari Luis Guridik deitu zidan, eta Bernardoren papererako proba bat egiteko gogor borrokatu zuen; ordurako berekin hainbat proiektu eginak nituen: *Canal one*, *Giëbones*... Proba egin eta gero, berari eman zioten arrazoia eta niri, berriz, papera.

Zertan dute antza Bernardok eta Cesarrek?

Gauza askotan dute antza, baina hori nabari ez dadin ahalegintzen naiz.

Camera Café telesaileko enpresa horretako lantaldea gure gizartearen erakusgarri da benetan?

Nik uste dut errealitatean badirela telesailean azaltzen diren pertsonaia horiek guztiak, baina gizartearen erakusgarri dira, errealitatea askoz ere zabalagoa baita.

Noiz egiten dituzue grabazioak eta zenbat denbora izaten duzue gidoia ikasteko?

Gutxi. Egun batzuk lehenago ematen dizki-gute gidoiak, normalean. Beraz, testuak buruz ikasteko eta ikasitakoa nola antzeztu behar dugun ideia txiki bat izateko denbora justua izan ohi dugu. Gero, grabatzerakoan, lehenbizi gidoia elkarrekin irakurtzen dugu eta norbaitek ideia edo proposamenen bat badauka, horixe da egiteko momentua.

Zu, ordea, Suedian bizi zara... Nola uztartzen da hori zure lanarekin?

Bilbon bizi eta Madrilan lan egitea baino zailagoa ez da, egia esan. Hegaldi luzexego bat egin behar, hori besterik ez.

Pertsonaia bitxi edo frikien papera egin izan duzu sarritan. Erakargarriagoa da aktore batentzat horrelako paperak interpretatzea?

Nik egin dudanari buruzko informazio gutxi du hemengo publikoak. Ia inork ez du ezagutzen Londresen edo Stockholmen egin dudana. Stockholmen urte asko daramatzat eta oso pozik nago egin ditudan paperekin, baina paper horiek ez dira batere frikiak edo bitxiak. Kontua da hemen egin ditudan lanak pixka bat bereziak izan direla, eta hemengo jendeak lan horiek bakarrik ezagutzen dituela; baina, berez, azken urteetan egin dudana lanaren zati txiki bat besterik ez da. Lan horietako asko Luis Guridirekin eta Pepon Montero eta Juanito Maidagan gidoilariekin lankidetzan egin ditut; lagun horiei esker da hain arrakastatsua *Camera Café* telesaia.

Eta zer dio zure etorkizunak?

Nire etorkizunak Madril esaten du; baita Paris, Stockholm, Londres... eta Bilbo ere.

Nerea Pikabea
Kazetaria

✉ **Ni banoa Lakuatik**

Hamabost urte eman ditut Bilbotik Lakuara eta Lakuatik Bilbora autobusean. Hamabost urte egunsentiarekin batera lanera joaten eta iluntzean etxeratzen. Hamabost urte behin-behineko funtzionario. Hamabost urte lanaldi jarraia aldarrikatzen. Hamabost urte inolako aukerarik izan gabe promozionatzeko, lekualdatze-lehiaketa batean parte-hartzeko. Hamabost urte, eta urtez urte erosteko ahalmen gero eta eskasagoarekin. Hamabost urte euskara ikastaroetara joateko baimenak erregutzen. Hamabost urte lankide zein sindikatuen kexu berak entzuten eta irakurtzen: negoziazioa "akordiorik gabe" bukatu da; soldatan izandako igoera eskasa; Gobernuaren irizpideak; Funtzio Publikoko arduradunen jarrera; Auzitegi Gorenean jarritako errekurtsuak; ITZARRIrena...

Eta ez hori bakarrik, eraso horiei guztiei erantzun beharrean lankide askok eta askok erakutsitako jarrera lotsagarria irentsi behar.

Hamabost urte horietan zortzi urte Enplegu Publikoko Eskaintza bat noiz egingo, eta 2000ko EPEa heldu eta egin ondoren, sei urte noiz konponduko: laugarren transitoriarena dela, ez dakit zer errekurtsu dela... beti zer edo zer. Nazka-nazka egin arte!

Eta horrenbeste sufritu eta gero, iritsi da eguna. Antza, uztaileko hartuko dugu gure lanpostuen jabetza, bai, bai, aurtengo uztaileko, Jainkoak lagun! BIBA! ALELUIA!

Zer egingo dudun? Ez daukat zalantza izpirik: Lakuatik alde, ahalik eta urrutien gainera, ezin dut beste egun bat gehiago jasan. NI BANOA.

Nekane Errea Nazkazabal
Behin-behineko funtzionarioa

JOXERRA INTERÍNEZ

BEHIN BEHINEKO FUNTZIONARIOA

interinez@mindless.com

Zuen iritziak, proposamenak, iradokizunak... bidaltzeko, idatz ezazue helbide honetara: webivap@ivap.es. Mezuarekin batera, izen-abizenak eta NAN adierazi beharko dituzue. Toki-arazorik izanez gero, ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ aldizkariak eskubide osoa izango du testuak laburtzeko.

Laugarren hizkuntza-eskakizuneko ikastaroa, internet bidez

Hizkuntza-eskakizunak 224/1989 Dekretuak definitu zituen aurreneko aldiz: lanpostu baten zereginak eta eginbeharrak euskaraz bete ahal izateko izan beharreko hizkuntza-gaitasuna. Hizkuntza eskakizunetan gorena laugarrena izanik, haren jabe izateak gaitasun-maila jasoen jabe izan beharra eskatzen zuen lau hizkuntza trebetasunetan: ahozko ulermen, mintzamen, irakurmen eta idazmenean.

Hizkuntza eskakizunak egiaztatzeko probak hasi zirenean, agerian jarri zen bazegoela jauzi handi bat hirugarrenetik laugarrenera: langile askok, hirugarren eskakizuna arazo larririk gabe gainditu arren, zailtasunak izaten zituzten laugarrena egiaztatzeko. Izan ere, laugarren eskakizunak goi mailako ikasketak euskaraz egindakoen pareko maila eskatzen zuen, eta, artean, errealitate soziolinguistikoagatik gutxiak zuten maila hura.

Hutsune hura prestakuntzaren bidez betetzeko beharra ikusi zenez, ikastaro pilotu bat egin zen 1992an, Jaurlaritzako hamar bat langilerekin, eta halaxe abiatu zen 4. HEko ikastaroa. Dagoeneko, 14 urte igaro dira ordudunik eta 1.500 bat langile ibili dira ikastaroan, Jaurlaritzakoak zein bestelako administrazioetakoak, eta 200 bat talde osatu dira EAEko hiriburuetan nahiz hainbat herritan.

Bide luze horrek hainbat hobekuntza ekarri ditu: irakasle talde finko, jantzia eta aritua; programazio egokiagoak; formatu erosoagoa... Jakina, baina, bada zer hobeturik, eta oraindik baditugu hiru korapilo hauek askatu gabe:

- ▶ 4. HE hizkera berezituari hertsiki lotua dago, baina lanpostu guztietako terminologia, fraseologia, idatzizko ekoizpena, etab. berdinak ez direnez, nekez emango zaio erantzun egokia, aurrez aurreko eskoletan taldeak homogeneoak ez badira.
- ▶ Ikastaroaren beharra handiagoa da euskara gehiago erabiltzen den administrazioetan, eta horiek euskaldunen kopuru handiak dituzten eskualdeetan daude. Tamalez, ikasle kopuru txikiegiak biltzen dituztenez nekez osa daiteke talderik han.
- ▶ Goi mailako lanpostu berezi batzuen lan ordutegi eta egutegiak oztupo izaten dira urte osoan eskoletara egunero joaterakoan; gainera, talde gutxi izateak murriztu egiten ditu ordutegiko aukerak.

Arazooi erantzun nahirik, IVAP eta Mondragon Unibertsitateko Humanitate eta Hezkuntza Zientzien Fakultatea (HUHEZI) elkarlanean aritu dira eta teknologia berrietan aurkitu dute bide bat, toki eta denbora mugak hautsiz ikasleei banan-banan arreta egokiagoa ematea ahalbideratuko duena: internet bidezko ikastaroa.

On-line ikastaroa

HUHEZIK diseinatu du ikastaroa eta urriaz geroztik dago probaldian, IVAPek talde pilotu bat osatu baitzuen Jaurlaritzako eta hainbat udaletako langileekin, diseinu berria eba-

luatzeko. Hona hemen, ondorengo lerrootan, ikastaro berriaren zer-nolakoak.

HUHEZIK plataforma bat dauka irakasletza eta psikopedagogia ikasketak on-line eskaintzeko, eta horixe erabili du 4. HEko eskoletara zabaltzeko. Plataformak gela birtual bat du eta hara sartzen da ikaslea, erabiltzaile izena eta gakoa idatzita. Ikastaroa 16 orduko 15 modulutan dago banatuta, eta bi tutore daude.

Moduluek gai bana dute ardatz, administrazioarekin eta gizarte-gaiekin zerikusia dutenak, eta hainbat ariketa eta jarduera dituzte egiteko ikasleek gai horien inguruan. Adibidez, testu ereduariak dituzte, laneko txostena osatu beharra, ariketa morfosintaktikoak, sareko baliabideak, irakurgaiak... eta denak daude argudiaketara (iritzi artikulua) eta laburpena zuzenduta. Jarduerak bukatu ahala, tutoreei bidali behar dizkiete, zuzen ditzaten, eta ikasleek berriz ere jasotzen dituzte jarduera horiek, zuzenduta, eta oharrak baldin badaude, oharrak ere bai.

Moduluak 15 egunetan egin behar dira. Ordu horietatik 12 nork bere erara antolatzen ditu, hau da, ordenagailuaren aurrean egin behar dituzte pantailako jarduerak hamabostaldia bukatu baino lehenago, eta bukaeran lau orduko saio presentziala egin ohi da talde osoarekin.

Saio presentzial horietan bi tutoreak daude, bata ikastalde osoarekin aritzen da, azalpenak ematen, ariketak proposatzen eta egindako lanaren zuzenketari buruzko azalpenak eskaintzen; bien bitartean, beste tutoreak banan-banan hartzen ditu ikasleak, mintzamina lantzeko batik bat.

Bost modulu osatu ostean auto-ebaluazioa proposatzen dugu, eta aurrekoetan egindako idazlan guztiak berriro aztertzen ditugu, ikasleekin batera, eta behar izanez gero, berriatzi ere egiten dira.

Hau izan da saio pilotu honen orain arteko ibilbidea. Bada-kigu ez dugula erabat asmatu, eta badirela hobetu beharreko zenbait alderdi. Horretan ari gara, hurrengo ikasturteetako eskaintza hobea izan dadin.

Aitor Gorostiza

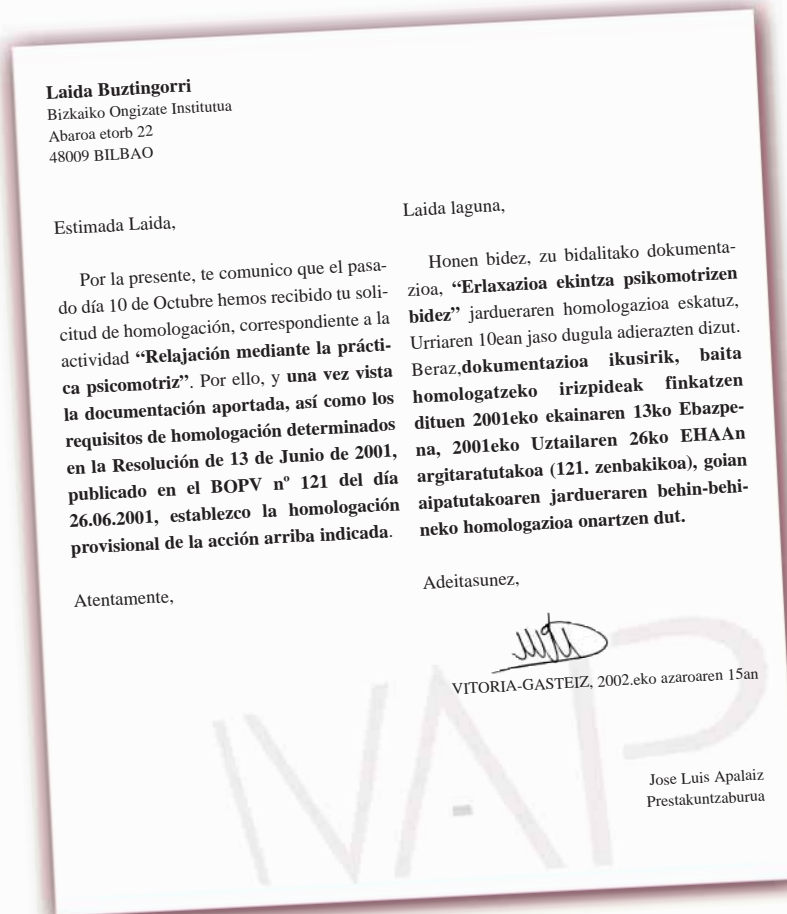
**4. HEko ikastaroaren arduraduna (IVAP)
Asier Irizar**

HUHEZIKo irakaslea (Mondragon Unibertsitatea)

Administrazioko idazkiak zuzendu eta hobetzea

Zuzendu eta hobetu idatzi dugu izenburuan; gure ustez, biak batera landu behar baitira. Zuzendu, okerrak zuzentzen dira; hobetu, berriz, desegokia dena hobetu beharra dago, jakinik, betiere, gizakiaren egokia dela huts egitea. Lanbide horretan, gramatikak lagunduko digu makurrak zuzentzen; eta estiloak, diseinuak eta komunikazioaren ezaugarri nagusiek (hartzailea, mezua eta egilea) adieraziko bide egokia.

Abiaturua testu osoa da; hortaz, arretaz irakurri eta ongi ulertu behar dugu testua. Testu mota (gutuna, eskabidea, akta, txostena...) identifikatu ondoren, honako urrats hauek emango ditugu, hurrenez hurren: **1. Idazkiaren ezaugarri nagusiei eta diseinuari erreparatu; 2. Estiloa aztertu; eta 3. Okerrak zuzendu.** Hori guztia hobeki ulertzeko testu elebidun desegoki bat jarri dugu, eta hiru atal horien arabera zuzendu.

Horrenbestez, “testutik hitzera” egingo dugu ibilbidea, hitzen zuzenketa baita eman beharreko azken pausoa. Lehenbizi, euskarazko testua moldatuko dugu (gaztelaniazkoaren morrontzatik

ere askatuko dugu); gero, erdarazko testua aldatuko dugu, euskarazko testu berrian oinarriturik (paragrafoak, oin-oharra...).

1. Lehenik, gutunaren ezaugarri nagusiei eta diseinuari erreparatu diegu:

- 1.1.** Hartzailaren datuak goian, eskuinaldean (gutun-azal-letako leihatiletan ikusteko).
- 1.2.** Izenburua idatzi, gaiaren berri emateko.
- 1.3.** Utzi tarte gehiago bi zutabeen artean.
- 1.4.** Zutabeka idazten dugunean, ezkerreko zutabeen euskarazko testua idatziko dugu.
- 1.5.** Ezker-eskuin lerrokatzen ditugu paragrafoak; hots, koskarik utzi gabe.
- 1.6.** Letra beltza erabili zer edo zer azpimarratu behar denean.
- 1.7.** Sinatzailearen datuak eta toki-egunak, hurrenkera horretan, behe-behean ezkerrean.
- 1.8.** Ez ahaztu erakundearen izena, karguaren azpian: IVAP, kasu honetan.

2. Bigarrenik, estiloaren gaineko kontuak aztertu ditugu:

- 2.1.** Ideia nagusiak paragrafoka antolatatu.

2.2. Aditza gorago eraman, atze-atzean utziz gero zailagoa baita ulertzeko.

2.3. Lege-aipamenak oin-oharren bidez eman daitezke.

3. Hirugarrenik, eta azkenik, gramatika-akatsak zuzendu ditugu:

3.1. Ortografia: tekleatzeko akatsak (arazoa/azaroa); letra xehea (hilen izenak)...

3.2. Gutunaren hasierako agurraren ondoren, bi puntu.

3.3. Kontuz deklinabide akatsekin: "zuk bidalitakoa".

3.4. Puntuazioak laguntzen du testua ulergarriagoa egiten: "Erlaxazioa, ekintza..."

3.5. Data ongi idatzi: "Vitoria-Gasteiz, 2002ko azaroaren 15a".

3.6. Urtea ere zuzen idatzi: "2002ko urria / 2002. urteko urriaren..."

3.7. Datu komunak euskaraz idatzi ditugu: helbidea, kargua eta data.

3.8. Laburdurak ongi idatzi: "etorb." (puntu bukaeran).

Jose Mari Arakama
IVAPeko Administrazio Hizkeraren Atala

Mundua on-line

www.habe.euskadi.net

HABEk (Helduen Alfabetatze eta Berreuskalduntzerako Erakundea) bere web gunea eraberritu egin du, eta euskadi.net sarean sartu.

Bertan, euskara-ikasleek hizkuntza errazago ikasteko aukera daukate, multimediazko baliabideei esker. Web gune berriak bi helburu nagusi ditu: alde batetik, orain arte interneten zehar sakabanatuta zeuden euskara-ikasleentzako zerbitzuak web gune bakarrean biltzea; eta bestetik, euskaltegiei eta ikasleei bitarteko arin eta dinamikoak eskaintzea baliabide egokiz hornitzeko.

Zortzi mila eduki didaktikotik gora kontsulta daitezke atarian, behar bezala ordenatuta eta sailkatuta: hiztegiak, idatziak, entzungaiak, bideoak, irrati-nobelak, ipuinak, ariketak... Eta arauak, ikasleen ohiko galderak, HABEren liburutegia, hemeroteka, aisialdirako tresna eta albisteak, bilatzaileak... Horiek guztiak ere bai. Euskaraz trebatzeko eta euskararen inguruko informazioa lortzeko tresna da web gune hau. Izan ere, ariketa, hiztegi eta arauz gain, besteak beste, euskarazko kultur emanaldiak, euskaltegiei, deialdiei eta matrikulazio-epeteei buruzko informazioa ere eskaintzen du web orriak. Ikas-materialak, baliabideak eta informazioa dira hain zuzen ere web gune berrituaren edukiak.

Luis Elizondo
l-elizondo@ej-gv.es

Lankidetzaren hitzarmena: Eudel-IVAP

Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeko (IVAP) zuzendariak eta Euskadiko Udalen Elkarteak (EUDEL) lankidetzaren hitzarmena sinatu dute, Euskadiko udaletako langileei prestakuntza-ikastaroak eskaintzeko. Hitzarmen honi esker, erakunde bien arteko prestakuntza-programak hobeto koordinatu, eta ekintzak langileen beharrezanetara egokituko dira. Maiatzetik aurrera, berrogei ikastaro baino gehiago eskainiko zaizkie udal-langileei, euskaraz eta gaztelaniaz. Ikastaro horietako asko on-line izango dira.

Ekialde, Pirinioetako aldizkari euskalduna

Aldizkari berri bat dugu gure artean: *Ekialde*. Euskal Herriko ekialdeko euskaldunen arteko harremanak sendotzeko eta euskararen erabilera sustatzeko sortu zen iaz, maiatzean, Erronkariko *Kebenko* elkartearen ekimenari esker. Euskal Herriko ekialdeko euskara elkarte guztiak parte hartzen dute: Zuberoako *Ainarak*, Erronkariko *Kebenko*, Zaraitzuko *Xardoki*, Aezkoako *Etxabarrenkoa*, Agoitzeko *Karrika*, Irunberriko *Zintzur* eta Zangozako *Bi Haizetara*. Hiruhilabetetik behin izango duzue katean, doan, euskaraz, gaztelaniaz eta frantsesez. Edizio bakoitzean 2.000 ale aterako dira. Ongi etorri!

Language Acquisition and Bilingualism Consequences for a Multilingual Society

Maiatzaren 4tik 7ra bilduko dira Toronton hainbat aditu gizarte elebidunak umeen hizkuntza garapenean zer-nolako eragina duen aztertzeko. Hain zuzen ere, gizarte elebidunetan umeek hizkuntzak ikasten dituztenean edo kontzeptuak barneratzen dituztenean zeintzuk diren eragiten duten faktoreak aztertzeko. Hartara, saiatuko dira honelako galderei erantzuna ematen: umeek nola bereganatzen dituzte hizkuntzak gizarte elebidunetan? Zer ondorio kognitibo izan ditzake elebitasun goiztiarrak? Nola garatzen da elebitasuna testuinguru sozial ezberdinetan? Interesa baduzu, sartu web gune honetan:

www.psych.yorku.ca/labconference/about_conf.html

Brooklyn-go erokeriak: Paul Auster-en azken eleberria euskaraz

Alberdaniaren eskutik iritsi zaigu Paul Auster-en azken eleberria, AEBn argitaratu eta hiru hilabetera, Oskar Arana lankideak euskaraturik. Auster-ek Espainiako Estatuan duen ordezkariak eskaini omen zion Alberdaniari eleberria euskaraz argitaratzeko aukera, idazleak interesa omen baitauka bere lanak eremu urriko hizkuntzetan ere argitara daitzezen. Eta argitaletxeak onartu erronka.

Brooklyn Follies bizipozaren eta atxekimendu txikien laudorio sotil bat da, gertaera mikatzei eta bizitzako gorabehera zailei irriantzean begiratzeko saioa. Auster-ek kontatzaile bikaina dela erakusten du eleberri honetan, istorioak, pasadizoak, elkarrizketak, pertsonaiak eta paisaiak ironia finez ehunduz.

Patxi Altuna. Adiorik ez

Patxi Altuna zendu da; hizkuntzalari ezaguna, euskaltzain osoa, idazlea... euskaltzaleok beti izango dugu gogoan euskararen aldeko langile fina izan dena.

Xabier Arzalluz Antia, Eusko Alderdi Jeltzaleko EBBko buruzagi ohia:

**“Ni ez naiz jaio isilik egoteko
eta pentsatzen dudana ez esateko”**

Euskal administrazio bat sortzeko lanetan parte hartu du 1932an jaiotako azkoitiarrak, eta Euskal Herriak bizi duen gatazkaren zurrunbiloan murgilduta egon da beti. Zuzenbide ikasketak egin zituen Zaragozan, eta, ondoren, jesuitetan sartu zen; handik atera, eta kanpoan egonaldia luzeak egin zituen Arzalluzek, Alemanian batez ere. Espainiako Parlamentuan emandako urteak eta EBBko buruzagitza-ardura Deustuko Unibertsitateko irakasle lanari uztartu zitzaizkion aldi batean. 2004an EBBko ardura utzi zuenetik, gogoko dituen gauzak egiten ematen ditu orduak. Beste garai batzuetako laztasunak atzean utzita, gozotasunez, baina ohiko ironia galdu gabe, hartu gaitu Xabierrek Bilbon, bere egungo bizitokian.

Euskadi Buru Batzarrekoa izan zara ia 30 urtez. Askatasun-haizea Euskadi ferekatzen hasi zenean hartu zenuen ardura EBBn. Urte horietan guztietan une gozoak eta une latzak bizi izan dituzu. Orain une bakoitzetik bat aipatu beharko bazenu, zein aitatuko zenituzke?

Ez, ni sartu nintzenez ez zegoen itxaropenik; Frankismo gogor eta bizian geunden, eta ez genuen argirik ikusten. Ez zegoen nahigabea besterik abertzaleen munduan zerbait egin nahi zuen edozeinentzat. Ni Europan ibilia nintzen, Alemanian urteetan egondakoa naiz. Demokrazia kristaua deiturikoaren kongresu eta bilera guztietan ibiltzen ginen gu. Guk bagenekien frankistek bide bat bakarra zeukatela, Europako bidea alegia, bestela ez baitzeukaten irteerarik; bagenekien frankismoaren atzetik interes ekonomikoak zeudela, eta horiek, beren interesak gordetzeko, Europan homologatu beharra zeukatela; eta homologatzeko, politikoki pluralismo bat behar zen, gure ustez. Beraz, une latzak ia denak izan ziren; une gozoenak, berriz, estatutua eskuan eduki genuenean; ez zen izan guk desiratzen genuena, baina une hartan gure helburua izan zen gutxienez gure aurrekoek, errepublikarrek, atera zuten maila bereko estatutua ateratzea. Herri hau berriro martxan jartzeko tresnak lortu genituen. Azkenea hogeita hamar urteetako eginkizuna bete egin dugula uste dut. Administrazio bat jarri dugu martxan, eta orduetik herri hau desberdina da. Horixe izan da gure poza,

herri hau martxan jarri izana. Baina oraindik egiteko asko dago.

Une on eta zail horietan sarritan zure iritzia argi eta ozen esan izanak makina bat ika-mika sortu ditu, asko haserretu dira zurekin, eta, ondorioz, irain eta hitz txar ugari jasan behar izan dituzu... Pentsatzen duzuna ez hain ozen esan izan bazenu, ez al zinen lasaiago biziko?

Bakoitzak bere izaera dauka, eta nik neurea daukat. Ni ez naiz jaio isilik egoteko eta pentsatzen dudana ez esateko. Garai batean niri buruz ondo hitz egin izan balute, kezkatuta geldituko nintzatekeen, e? “Zer egin dut gaizki?” esango nion neure buruari. Guk Euskadi daukagu naziotzat eta haiek, berriz, Espainia; orduan, ezin zara zu ondo egon jende horrekin. Ondo bazaude, gaizki zabiltzan seinale. Ni ere nahiko pragmatikoa izan naiz behar izan denean, baina behar izan ez denean, ez. Nik ez dut behin ere akordiorik egin etorkizunari langa edo hesi bat ipintzeko; guk ez genuen Konstituzioa ontzat hartu; ontzat eman izan bagenu, erosoago biziko ginen. Nik ikusten badut zerbait ez dela ona, ezin diot nire jendeari kontrakoa esan, ez naiz horretarako jaio. Horregatik, niri zartadako asko eman dizkidate, baina niretzat zartadako bakoitza domina bat da. Damu dut ez ote dudun batzuetan gaizki kalkulatu. Esate baterako, zalantzatan egoten naiz trantsizio garaian ez ote genuen gogorrago egin behar izan, errejimena ahuldu zedin.

Orain, EBBren ardura horretatik kanpo egonik, presio gutxiago ere izango duzu, eta, beharbada, gauzak urrutitik ikusteko aukera ere bai. Urruntasun eta esperientzia horretatik, nola ikusten duzu Euskal Herriaren etorkizun hurbila?

Esperientzia gauza ona da; izan ere, esperientzia horren aurretik unean-unean daukazun datuak erabili behar izaten dituzu. Hori beharrezkoa izaten da gauzak behar bezala egiteko; eta guk ez geneukan batere esperientziarik hasi ginenean. Ni askatasun zalea naiz eta sinetsi egiten dut Euskadi aske izango dela; noiz, ordea, ez dakit. Nik sinesten dut, ikusi egiten dut estatu bat izango garelako European, besteak diren bezala. Horren kontra dauzkagu Madrileko abertzale guztiak, baina horiek alferrik dabilta; hori, etorri, badator.

Orain dela gutxi jaso dugu ETAk iragarri duen su-eten iraunkorraren albistea. Zer espero duzu bake-prozesu horretatik?

Bake-prozesua amaitu egingo dela espero dut, hamar bat urtean beharbada. Nik ez dut sinesten esaten dutenean ETA indargabe dagoela. Askotan entzun dugu hori, baina horren atzean espiritu bat dago, eta behin eta berriz aterako izan da aurrera. Orduan, nik ez dut pentsatzen hau amaituko denik ETA indargabe geldituko delako, baizik eta gero eta argiago ikusten dutelako etorkizuneko gizartean pistolarik gabe ibili behar dela. Ezin liteke Rajoyk edo eskuinekoek planteatzen duten modura joan ETAREN aurka. Bake prozesua zapuzteko bide onena izango litzateke Rajoyren bideari jarraitzea; ezin daiteke jendea hormaren kontra jarri, azkenean nonbaitetik aterako baita. Eta horri diot nik beldurra. Nik ETA jaiotzen ikusi nuen, badakit zein diren zergatiak; ETA sortzeko arrazoi batzuk egon ziren; jende hori ez zen jende xelebrea, ikasleak ziren, jatorrak, jende ona, oinarri morala zuen jendea, katolikoak gainera. Nik arazo hau konpondu nahi badut, fenomeno politiko bat konpondu behar dut, gatazkari irtenbidea eman behar zaio. Eta hori oso galdera polita da: zein da gatazka? Gatazka XIX. mendean hasi zen, Sabino Aranak ez zuen abertzaletasuna asmatu, zegoena bildu eta antolatu besterik ez zuen egin. Zuk irakurtzen badituzu Yarritu eta garai hartako foruzale guztiak, hori hor zegoen; orduan, jada, bazen independentzia nahia.

Autogobernuaren aukerak zabaltzeko, zenbait pauso eman dituzte Katalunian alderdi abertzale zein abertzale ez direnen artean Estatutu berriare-

kin. Euskal Herrian antzeko akordioaren bat egin beharko litzateke autonomiaren arloan aurrerapau-soak emateko?

Lehenengo, kontuan izan behar da Katalunian zer gertatu den. Gehiengo osoa lortu eta Generalitateko Gobernua osatu zuten sozialistek eta ERCkoek, baina baldintza batekin: akordio bat egitea. Orain ikusten da hurrengo hauteskundeon ondoren CIU eta PSCren arteko akordioa izango dela. Eta non geratzen dira Carod Rovira eta ERC? Horiek pikutara joan dira! Politika egiteko modu bat da hori, baina nik ezin dut hori ontzat eman. Euskal Herrian kontua da Ibarretxek bere planteamendua egin zuela, baina hori ez du ontzat ematen Madrilek. Orain, Madrilekoen politika da "Ibarretxe etxera", ahal den azkarrena, Ibarretxeren planteamendua deuseztatu eta estatutu bat eskaini hemen, Katalunian egin duten bezala; eta Zapateroren asmoa da PNVrekin gobernu bat sortzea. Hortik dator eraso.

Hipotesi gisa, demagun euskal herritarrok autode-terminazio eskubidea lortzen dugula, eta, beraz, herritarron esku uzten dugula etorkizuna erabakitzea. Zure ustez, zein izan beharko luke galdera? Eta nori egin beharko genioke galdera hori, Euskal Autonomia Erkidegoko herritarrei bakarrik ala Euskal Herria osoari?

Lortuko dugu denborarekin, ez dudarik egin; Ibarretxek hori planteatu du, eta niri oso ondo iruditzen zait. Galdera bat baino gehiago egongo da aukeran. Nire ustez, Ibarretxe Patxi Lopezekin akordio batera iristen bada, horrelako kontsulta bat egiteko, galdera horrek gehiengo osoa edukiko du herri honetan. Nik oso galdera sotila egingo nuke: zuk zer uste duzu, euskaldunek beren etorkizuna erabakitzeke ahalmena dutela, bai ala ez? Besterik ez nuke galdetuko. Eta nori egin galdera? Ba, Ibarretxek bere esparru politikoan bakarrik egin lezake; gero, nafarrek ikusiko dute zer egiten duten. Nire iritziz, gu hiru bakarrik baldin bagaude ere, guk gure bidetik joan behar dugu. Teorian herri bati galdetzea zilegi da, baina praktikan zaila da.

Botere-banaketa duen zuzenbide-estatu batean bizi gara, baina errealtatean auzitegi-tako hainbat epairen atzean erabaki politikoak dauden susmoa oso nabarmena da. Benetan funtzionatzen al du zuzenbide-estatuak?

Botere-banaketa horren ideia Montesquieuk asmatu zuen. Herritar bati beldurra ematen dio boterea kontrolatu gabe ego-teak. Alfonso Guerrak "Montesquieu hil da" esan zuen bere garaian; sozialistek gehiengo osoa zuten Parlamentuan, eta ondorioz Gobernuan, eta esparru judizialean ere bai. Horregatik esaten zuen botere-banaketa amaitua zela. Alderdi politiko batek gehiengo osoa ateratzen duenean, hor amaitzen dira banaketa guztiak. Gauza bera egin zuen Aznarrek.

Aitorren hizkuntza zaharra nahi degu zabaldu... Hizkuntza, oro har, zabaltzen ari omen da, gero eta gehiago, baina hizkuntza-eskubideak maiz urratzen direla ikusten dugu oraindik... Ez ote zaizkio dagoz-kion eskubideak eta aukerak ukatzen oraindik euskarari?

Bai, hala da. Nik ezin dut ulertu esaten denean euskara dela berezko hizkuntza, eta gero Administrazioan eta bestelako lekuetan ikusi egin behar da zer gertatzen den. Nik, euskaldun

bezala, Administrazioan euskaraz egiteko eskubide osoa dut, baina eskubide hori ez da beti betetzen. Administrazioa euskaraz hurbiltzen bazara, lehenengo gaizki begiratuko zaituzte, eta, gero, han geldituko da zure papera. Eta hori diskriminatzea da. Euskararen kasuan, ordea, diskriminazioak positiboa izan beharko luke, gure hizkuntza baztertuta egon delako hainbat eta hainbat urtetan. Nik uste dut gaur egun badaukagula nahiko baliabide euskara aurrera ateratzeko. Nik uste dut une honetan euskararen arazoa ez dela erakustea, baizik eta erabiltzea. Nire ustez hori da gaurko lana. Lehen ikastolen mugimendua egon zen bezala, gaur halako mugimendu bat sortu beharko da.

Gaur egungo gazteek ez omen dute behar adina irakurtzen... Nola ikusten duzu gaurko gazteria? Baduzu harremanik gazteekin?

Hogeita hamar urte eman ditut, gutxienez, unibertsitatean irakasle lanetan, eta beti izan dut gazteekin halako harreman bat. Orain, ordea, ez daukat. Gazteriari buruz hitz egitea oso zaila da. Alde batetik, batzuek porrozaileen eta horrelakoen zakuan sartzen dituzte gazteak, eta hori ez da egia. Nik dakidanez, gaur egungo gazteak askoz ere zentratuago daude, eta zenbait kasutan errendimendu handia dute. Badaude, bai, gazte batzuk berekoi hutsak direnak: niri gustatzen zait ongi pasatzea, gustatzen zaizkit neskak, gustatzen zait kopa batzuk hartzea... baina zenbat eta gehiago ibili edanean, neskatan eta egonean, bada gazte horrek orduan eta gutxiago balioko du, denbora gutxiago izango baitu beste gauza batzuetarako. Beste gazte batzuek ez dakite zer egin goi-mailako ikasketak hautatzeko ordua ailegatzan denean, ez daukate estimulurik. Beste arrisku bat dirua da: batzuek unibertsitateko ikasketak amaitu eta berehala nahi dute txaleta, Audia...; ezkondu eta handik hiru urtera dibortziatu. Hori da daukagun gizartea; baina, hala eta guztiz ere, uste dut lehengoago baino hobea dela gaurko gizartea.

Xabier Arzalluz: Así fue liburua kaleratu berri da. Ba al duzu zerorrek libururen bat idazteko asmorik?

Asmoa bai, baina izugarritzko alferkeria daukat; benetan, une honetan nire burua alfertzat jotzen dut. Noizean behin alferra izatea ere ez dago gaizki. Nire adinean alferkeria horretan oso ondo egoten da; beti daukat zer edo zer egiteko, gustuko zer edo zer.

1932an jaio zinenetik, makina bat gerrate, gatazka eta auzi pasa dira, Euskal Herrian zein bertatik kanpo. Hori guztia bizi izan ondoren, beste begi batzuekin begiratzen al diozu bizitzari?

Bai, noski. Nik uste dut gaur bizitza askoz ere zehatzago eza gutzen dudala. Urte horietan guztietan arazoak berdinak izan dira, baina politikan izandako esperientzia gero eta aberatsagoa: zer pentsatzen duzun politikari buruz, politikariei buruz... jada, hainbeste herri eta leku ezagutu dituzu European eta hortik kanpora, eta irakurri egiten duzu. Ni orain jubilatuta nagoelako, bestela nire buruarekin ez nintzateke bakean biziko ezer ere egiten gabe.

Bizitzaren gogortasun horri aurre egiteko Jainkoarenaren gogortasunaren sinesmenak lagundu dizu?

Guri sartu zizkiguten Jainkoaren irudia eta dogmatika ez zaizkit batere gustatzen; nire ustez, benetako askatasunik ez badu-

“Une honetan euskararen arazoa ez da erakustea baizik eta erabiltzea. Nire ustez hori da gaurko lana”

zu, zure bertuteak ez du ezertarako balio. Eta guk ez dugu askatasunik izan. Horregatik gauzak beste modu batera bizi izan nahiko nituzkeen, eta nahi nuke gaur egungo gazteek hori edukitzea. Fedea edukitzeak gaur egun ez du laguntzen. Dena dela, fedea edukitzea mauka da, hau da, guk benetan barneratuta edukitzea bizitza honen ondoren halako betekotasun bat duzula... hori mauka da.

Noren bidea jarraitu behar dute fededunek, Benedikto XVI.arena edota Loiolako San Inazioaren jarraitzaile jesuitena?

Ez dut Aita Santuekin ezer jakin nahi; ez honekin, eta gutxiago aurrekoarekin. Ez dakit noiz etorriko den erreforma; lehenengo, mentalitatearena; eta gero, egiturena. Hor ikusten diren jauregi, kapisiaio eta errituek... ni atzera botatzen naute. Eta gaurko Aita Santua, Benedikto XVI.a, azkenean inkisidore bat da, eta aurrekoa, poloniarra, beno... Ni pozik nago guk abertzaleok ez dugulako behin ere harreman onik izan Vatikanorekin. Ni Loiolatik gertu jaiotakoa naiz, eta niretzat Loiola etxekoa da; izugarritzko gizona izan zen Inazio. Gustura ospatuko ditut aurtengo urteurrenak. Bai, nik fede hori bide horretatik eraman dut. Kontua da fededun bezala ezin duzula Vatikanoa alde batera utzi. Baina, nork bere printzipioak ditu; beraz, joan bedi bakoitza bere bide-tik. Gauza bat da erlijio katolikoa eta bestea aparatua, Eliza alegia; eta beharbada ona litzateke aparatua hori, gertatzen ari den bezala, gero eta hutsago geratzea, ea hortik beste zerbait sortzen den.

Ardura politiko potoloetatik kanpo zaude orain; zertan ematen dituzu orduak? Zein dira zure zaletasunak?

Elkarrizketak erantzuten eta hitzaldiak ematen ibiltzen naiz, baina nahi dudalako egiten dut, ez behartuta. Egunak, egia esateko, ez du larregirako ematen. Goizeko zazpitan jaikitzen naiz egunero, ordu eta erdi ibiltzen naiz kalean, egunkariak irakurtzen ditut eta eguerdian albistegia ikusten dut; ondoren, kulebroiren bat ikusten dut telebistan eta lo kuluxka egiten dut. Hortik aurrera liburuak irakurtzen ematen dut eguna. Gero, tarteka, baserrira joaten gara eta han mendian ibiltzen naiz. Idatzi egingo nuke, baina horretarako diziplina behar da, pentsatu egin behar da, ideiak ordenatu egin behar dira; horrek lan asko eskatzen du, eta hori ez dut nahi.

Nerea Pikabea
Kazetaria

IDABA: euskaraz lan egiten laguntzeko tresna

IVAPeko Itzultzaile Zerbitzu Ofizialak Itzulpenen Datu-basea (IDABA) sortu eta plazaratu zuen urte hasieran, eta dagoeneko berrogei bat itzultzailek eta lauhundik gora langilek erabiltzen dute Eusko Jaurlaritzan.

Esan bezala, IZOk sortutako zerbitzu da IDABA, Jaurlaritzako itzulpen-lana hobetzeko abiarazi dituen beste zenbait tresnaren artean: itzulpenarako aplikazio lagungarria, itzulpen-premiak, datu-base terminologikoak, itzulpen-eskariak kudeatzeko aplikazioa, eta abar.

Horretarako, UZEIk sortutako aplikazio bat izan da oinarri, eLENA izenekoa: horren egokitzapena da, hain zuzen, IDABA.

IDABA bi helburu nagusirekin jarri zen martxan. Alde batetik, IZOren itzulpengintza bilduko duen datu-base dokumentala izatea, non jatorrizko testuak eta itzulpenak sailkatuta eta parekatuta gordetzen diren. Bestetik, datu-base horretatik itzulpen-memoriak sortu ahal izan eta, beraz, itzulpen-memorien baliagarritasuna areagotzea. Horrela, 2005. urtean abiarazi zuen IZOk datu-base berria, hainbat itzulpen bertan sartu eta Jaurlaritzako itzultzaileei eskainiz.

Urrats hori eman eta berehala konturatu ginen, baina, askoz ere ahalmen handiagoko tresna genuela esku artean. Itzulpengintza juridiko-administratiboa biltzeko eta zabaltzeko lanabes indartsua genuela IDABA, batetik; eta bestetik, Administrazioari langile ugari egin ziezaiokela mesede IDABA bezalako proiektu batek, euskaraz lan egiten laguntzeko. Izan ere, Jaurlaritzako euskara-teknikariek eskatu zigitenean, argi ikusi genuen hainbat teknikari eta langile euskaldunek euskaraz lan egin ahal izateko terminologia eta arau-testu elebidunak aurkitu zitzaizkela IDABAn.

Lerro hauek idazten ditudan unean, esan bezala, lauhun erabiltzaile baino gehiago du IDABAk eta bostehundik gora itzulpen daude kontsultagai.

Testu horien artean, IZOk berak edo IZOren eskariz egindako lege-itzulpen garrantzitsuak daude, lege- eta administrazio-hizkerarako oinarri-oinarritzaileak direnak; hala nola, Kode Zibila, Zigor Kodea, Erregistro Zibilaren Legea eta Erregelamendua, Herri Administrazioen Kontratuen Legea, Langileen Estatutua, Herri Administrazioen Prozedura Legea, Toki Araubidearen Legea eta trafikoari buruzko legeria.

Lege politikoen artean, Europarentzako Konstituzio berria, Espainiako Konstituzioa, Euskadiko autonomia estatutuak (1931ko proiektua, 1936ko 'Araudia', indarrean dagoen 1979ko Autonomia Estatutua eta 2004ko Estatutu Politikoren proiektua), Nafarroako Foru Hobekuntza eta Kataluniako Autonomia Estatutua berritzeko proposamena, garrantzitsuenen artean.

Euskal Autonomia Erkidegoko itzulpenen artean, Eusko Legebiltzarrak 2000. urtetik hona onartutako lege gehien-gehienak daude sartuta, eta baita legeak garatzen dituzten hainbat dekretu ere. Aipagarria da, bestalde, 1982ko Euskararen Erabilera Normalizatzeko Legearen itzulpen eguneratua ematen dela (Autonomia Estatutuarena bezalaxe), jatorrizko itzulpenak zaharkituta eta erabilkaitz gelditu baitziren.

Esandako horiez gain, alorren batean oinarritako iruditu zaizkigun itzulpenak sartzen saiatu gara: txostenak (Konstituzio Auzitegiaren epaien ingurukoak, adibidez), Planak (Kulturaren Euskal Plana edo Lanbide Heziketaren Euskal Plana, esaterako), dokumentu ereduak (banku eta aseguru-etxeen kontratu-ereduak edota notario-eskriturak) eta, oro har, IZOren itzulitako azterketa, artikulua, gutun, hitzarmen, liburu, eta abar.

Itzultzaileei dagokienez, itzulpen gehienak IZOko itzultzaile eta zuzentzaileek landuak dira. Badira, haatik, besterenak eta bestelakoak: Eusko Legebiltzarreko itzultzaileenak, lehenik, EAEko lege guztien kasuan, horien oinarrian IZOk egindako lege-proiektuen itzulpenak egon arren; Deustuko Unibertsitatearen itzulpenak ere oso dira garrantzitsu, funtsezko zenbait lege hartzen dutelako; badira Nafarroako erakundeetako itzultzaileenak, Euskaltzaindiaren bat edo beste, Jaurlaritzako EHAko itzultzaile-taldearenak, sailtako itzultzaileenak eta, azkenik, IZOren hornitzaile diren itzulpen-enpresek egin eta IZOk zuzendutakoak.

IDABAn jasotako testu-erakunde asko, eta horien artean garrantzizkoenak, gainera, lantalde desberdinekin adostuta daude: Europako Konstituzioa Deustuko eta Euskal Herriko unibertsitateetako itzultzaileekin, adibidez, eta hainbat lege Deustuko Unibertsitatekoekin.

Itzulpen horiek guztiak ez dira, horretaz, esku berekoak, ez eta talde berarenak ere (gehienak IZOrenak izan arren). Ez dira, beraz, monolitikoak. Erabiltzaileak ez luke beldurtu ez haserretu behar hitz edo termino baten ordain bat baino gehiago aurkitzean. Goi-mailako euskal itzulpengintza juridikoaren isla dira, erakusgarri. Azken hamar urteetan lortutako bide erkidearen frogatik, aurreko eskolak eta joerak gaindituta.

Horretaz, batzuetan erabiltzaileak aukeratu beharko du: 'herri-agintea' ala 'botere publikoa'? Bakoitzak nahiago duen moduan, bere gustuen edo hizkuntza-senaren arabera. 'Herriar' ala 'hiritar'? Erabiltzaileak ikusiko du datu-basean 'herriar' dela erabili eta hedatuena.

Beste kasu batzuetan, garai bateko 'aginpide'-ren aldean, *competencia* esateko, geroagoko 'eskumen' aurkituko du. Hala eta guztiz ere, esan bezala, gaur eguneko euskal itzulpengintza juridikoaren emaitzez baliatzeko aukera paregabea eskaintzen du.

Bukatzeko, IDABAn azken alderdi bat aipatu nahi nuke. IDABAn esker, kontsultarako eta euskarazko idazketarako erabiliko duten langileen esku jartzeaz bat, IZOren itzulpengintzak dimentsio berri bat hartu du: itzulpenen baliagarritasuna eta erabilera areagotzean, gure lanaren kontrastea, ikusgarritasuna eta, beraz, kritikagarritasuna bultzatu ditugu. Ziur gaude gure lanaren kalitatearentzat ona izango dela, Administrazioari euskararen erabilerarako on izango den bezala.

Eneko Oregi
IZOko arduraduna
IVAP

Zertan da euskal literaturaren osasuna?

Abenduan “Durangoko efektuaren” eraginez etengabe hitz egiten dugu literaturaz, idazleez, literatur kritikaz, liburuen salmentaz edota irakurleen fidelitasunaz. Baina negu aro hori igaro ostean, badirudi Literatura bere berezko txokora itzultzen dela.

Dagoeneko udaberria heldu zaigu, gripe, alergia eta era guztietako birusez ornata, eta guri gure osasunaz ez eze Literatura bere txokotik jalgiarazi eta haren osasunaz ere jardutea otu zaigu. Horretarako, zer hobe idazleak eurak mediku lanetan jartzea baino! Batzuentzat egonkor dago, beste batzuentzat, ordea, gutxiago sortzen da eta are gutxiago saltzen; batek dio su-etenak mesede egingo diola; bakarren batek diagnostiko zehatza eta sakona egin dio; eta bada irakurleok errazkeriara jota gaudela dioenik ere. Zuk, irakurle zaren horrek, zer diozu?

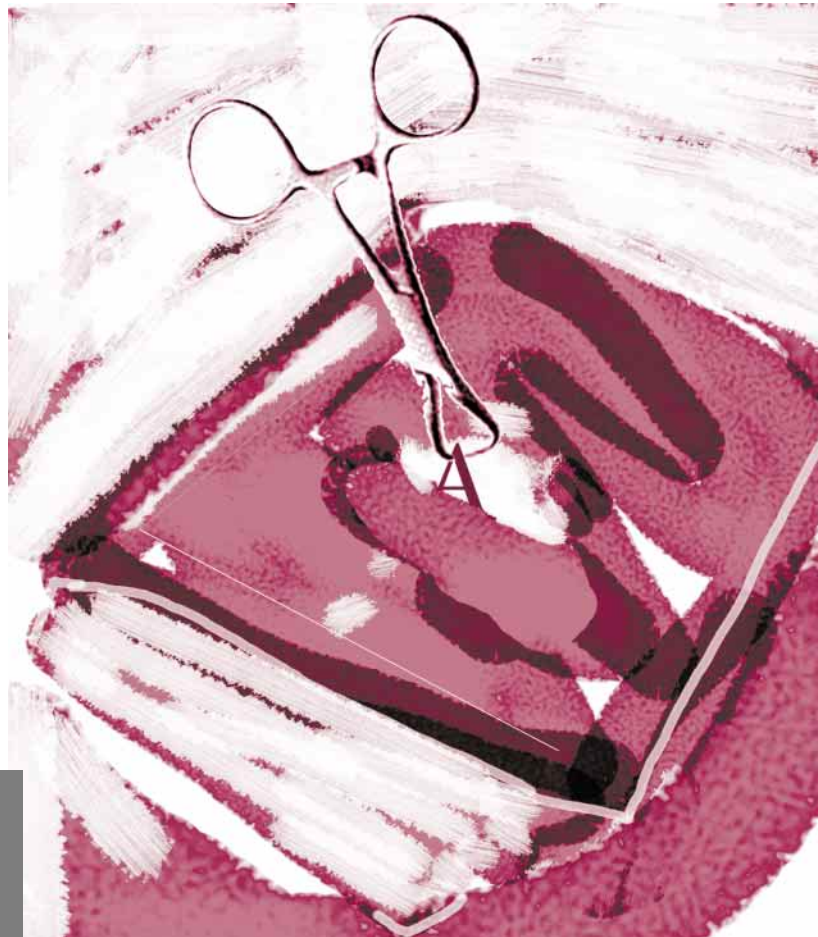

Itxaro Borda
Idazlea

Mikrobooma

Haria ez da hausten iparraldean, literatura mailan. Euskararen galera hurriak ez du oraino ondorio latzik idazleak haztearen alorrean. Gu bezalako *istripuzko euskaradun*ik ez da gehiago, lehen bezala *terrae nullius*etarik plazaratzen eta idazle gai gehienak ikastolatik ateratakoak dira. Belaunaldi berriak gurutzatzen ditu aurrekoak eta merkatu orokorra obraz itotzen ez duen arren, iparraldean literatura olde bat badela berrets dezakegu.

Segida horretan bi elementuren ekina azpimarratzen daiteke. Lehenik 1981az geroztik urte bietan hemengo izkiriatzaileen bitrina izaten jarraituz jalgitzen den MAIATZ noizbehinkaria. Esperientzia eta balizko irakurleko batekin harremanetan jartzeko baliabidea da aldizkaria, eta batzuetan lehen liburuaren publikatzeko lekua. Maddi Pelot, Antton Luku edo Mailux Legorburuk bide hori aukeratu zuten. Bigarren ekina, Elkar Megadendak Euskal Kultura

Erakundearen laguntzarekin azken urteotan eramaten duen *Gazteluma* beka da. Hala ezagun egin ziren Eneko Bidegain eta Ramuntxo Etxeberri. Sekula liburu baten idaztera ausartuko ez zirenak akuilatzen ditu, beka sustatutako literatura batez kezkatzekoa baldin bada ere.

Beste bi gazte ere aipatzen ahal ditugu. Gorka Torreren *Gazte Idealistak* eta Ur Apalategiren *Gure Gauzak SA* liburuak aski irakurri baitziren plazaratu ziren garaietan. Ahan-tzi gabe iparraldeko balore segurrak: Aurelia Arkotxa eta Auxtin Zamora poetak adibidez. Bestalde, antzerkigintzaren osagarri ona seinalatzen ahal dugu, Mattin Irigoien, Pantzo Irigarai eta pastorala ontzaleekin batera, hala nola Pierpol Berzaitz Zuberoan.

Urtean zehar iparraldeko euskaraz kometitu bizpahiru liburu berriren eskuratzea ez da baitezpada indar erraldoiaren ezaugarria, jarraipen baten ikurra baizik. Gainera irudi zait zinez garrantzitsua dela merkatuan gure eleen kausitzea, euskal kulturaren osotasunaren haztatzeke. Anitzez gehiago behar liteke noski, hargatik idaztea ekintza gogorra eta luzea da, batzuetan egiazki aspergarria, *denbora eskasaren* aitzakia aitzinatzen duen jendarte batean.

Iban Zaldúa

Idazlea

Pronostiko erreserbatua

Euskal literaturaren medikua banintz, eta zuhurra banintz (baina aldi berean gauzak izugarri ondo ez doazela iradoki nahi banu) “pronostiko erreserbatua” esapidea erabiliko nuke ospitaleko sarrerako prentsaurrekoan.

Buru, hots, idazleen ekoizpena, ondo duela esango nuke, apur bat nahastuta, baina ondo, oro har: oso liburu onak plazaratzen dira urtero, erdipurdikoak eta baita oso txarrak ere, edozein literaturatan bezala hain zuzen, eta hori ez zait berez albiste txarra iruditzen (edonola ere, gutxitan azpimarratzen da liburu txarrak –eta egile txarrak– existitzearen garrantzia, literatura baterako: bestela ezingo lirake onak nabarmendu...).

Bihotza, irakurlegoa alegia, makal samar dabil: ez du agian odola nahikoa indarrarekin ponpatzen, errazkeriara emanda dago eta, askotan, nahiago du gaztelaniaz edo frantsesez irakurri, euskaraz baino. Aspaldi ipini zioten *by pass*-a (euskaltegi-tako eta hezkuntza sistemako publiko kautiboak osatua), baina espezialista batzuen arabera ez dago jakiterik horrek kalte gehiago ekartzen dion euskal literaturari, onura baino. Edozein modutan ere, ez naiz arlo horretan Karlos Linazasoro doktorea bezain apokaliptikoa, eta zeinu baikorrak sumatzen ditut inguruan, irakurle txokoen dinamikan esaterako.

Kritikaren giltzurrunak, ordea, kolapso-egoeran daude ia: munduko prentsa mailako kritika kaxkarrenetako bat daukagu. Ahoz ahokoaren dialisiari esker egiten du aurrera euskal literaturak, eta ez dirudi epe laburrean transplante-aukera askorik dagoenik, inguruko literaturen giltzurrunak zein egoeratan dauden ikusita. Baina tira: kritika ez da, apika, giltzurruna, barea baizik, eta jakina da barerik gabe ederki bizi daitekeela...

Analisiek zenbait gaixotasunen presentzia salatzen dute, bestalde. Batzuk egiturazkoak dira, hots, kronikoak, eta haiekin aurrera egiten ikasi du (edo ikasi beharko du) euskal literaturak. Horietako bat, dudarik gabe, gure tradizioaren ahulezia da, edo, bestela esanda, klasiko “aurkezgarri” batzuen falta (literaturaz ari naiz, noski, ez hizkuntzaz); horretan, zer nahi duzue, bat egiten dut Ramon Saizarbitoriaren iritziarekin. Zorionez, azken urteetan literatur itzulpengintzak izan duen gorakada gabezia honetarako aringarri ederrak eskaintzen ari zaizkigu: Angel Erro lagunak esaten zidan bezala, euskal literaturako lanik onenak, egun, itzulpenak dira.

Halako beste gaitz estruktural bat nanismoarena da, gure merkatuaren txikitasunak eragindakoa hain zuzen ere. Badago uste duenik, Eider Rodriguezek bezala, etekinik atera dakiokela ezaugarri horri, merkatu handiek jasaten dituzten presioetatik at utziko baiduke euskal literaturarena. Ni ez nago horren ziur, kontuan hartuta argitaletxe batzuen (batik bat handienen) politika, nolabaiteko “homologazio” batera geroz eta zuzenduagoa. Baina, edozein kasutan ere, ez dakit homologazio hori saihegarria ote den.

Egon badaude, bestalde, gaixotasun agian koiunturalagoak: diskurtso literarioak sermoi gisa antolatzeak ohitura (are oso antiklerikalak diren idazle batzuegan), belaunaldi gazteen ordezkari zenbaiten *buenismorako* joera, Idazleen Elkartearen enpresarializazio eta nepotismo maila gero eta handiagoak... bigarren mailakoak direnak eta, ziurrenik, ez dutenak gaixoaren egoera bereziki larriagotzen.

Baina, zorionez, ez naiz medikua, eta are gutxiago euskal literaturarena. Isilduko naiz, beraz.

Patxi Zubizarreta

Idazlea

Egonkor

Euskadi Irratiko *Faktoria* saioan, azken hilabeteotan, askotariko idazleek egunero liburu bat gomendatzeko usadioa hartu dute. Hala bada, nire kontuen arabera, orain arteko 151 gomendioetatik 66 euskal liburuak izan dira –izan euskaraz sortuak, izan euskaratuak–, hau da, herena baino gehiago. Eta ez da gutxi (benetan, irudipena nuen euskal idazleok gutxiago irakurtzen geniola elkarrri). Eta hortik segi dezakegu literatura, oro har, hiltzorian dagoen bitartean –ikus Dubravka Ugresic-en *Gracias por no leer*–, euskal literatura egonkor dagoela.

Alabaina, irudipena ere badut euskal literaturak su-etenarekin halako loraldia edo ezagutuko duela –bai idazleen kalitate aldetik, bai irakurleen kantitate aldetik–, eta kritikariek, Jesukristorekin nola, halatsu egingo dutela su-etenaren aurreko eta osteko aldiak bereiziz (gertatu berria zait: Nagib Mahfuzen bi lan euskaratu, eta hara non agente literario madrildar batek ez duen liburuak euskaraz argitaratzeko baimena eman nahi izan, hain zuzen ere Mahfuz bakezalea delako eta euskara, zera...; izugarrikeria hori, adibidez, ez litzateke gertatuko su-etenaren osteko literaturarekin). Gure argitaletxeak eta idazleak eta gainerako “literatur erakundeak” ezaguturik, baina, nago loraldi hori laburra izango dela –azken batean, hiltzoriko bati buruz ari gara–; aldiz, denok ere argiakoak –katalanagoak, adibidez– bagina, loraldi hori gehixeago irauaraz genezakeela iruditzen zait –artifizialki bada ere, artifiziaiki batez ere.

Zeren ez baitugu ahanzi behar zaharkin bat dela esku artean daukaguna. Zentzu horretan, gogora datorkit egin berri didaten proposamena: antza, *Queen Margarita* izeneko trasatlantikoak –erretiratu eskandinaviarrez bete– itsasaldi bat egingo du Europako kostaldean zehar, eta hain zuzen ere, aisialdiko ekitaldien artean, niri eskatu didate euskal literaturari buruzko ikastaro bat eman diezaiedan (Bilbon kairatzen denean, gainera, euskal bardo –sic– bat eramateko aukera aipatu didate).

Bai, euskal literatura, egon, badago, homologarria da eta, larrialdiaren barnean, egonkor dago.

Tere Irastortza

Idazlea

Zu delako, halako zara eta...

Kasu honetan, demagun, ni –honako– bertsozalea naiz, eta halako eta halako tokitan bertso-entzunaldi batera noa, eta gai-jartzaileak eman behar duen hasierari adi nagokio.

Kasu honetan ere, inolaz, gai-jartzailea arestian aipatuta bezala hasteko aukera asko dago. Alegia, honelako zerbait esanez “Zu, Martin, semearen emazteari, zure errainari begira zaude, hau honetan eta hartan ari den bitartean...”.

Ahozko eta bertsoetako tradizioa bere osotasunean ezagutu ezean, askok pentsatuko luke, horrelakoak bakarrik izan daitekeela bertso baten hasiera, beti gai-jartzaile batek emana, ia beti, aldeaz aurretik kokatzen den pasadizo baten ingurukoa. Eta ia beti formula hori bakarrik izan daitekeela hasiera emango diona. Hala ere, euskarazko ahozko tradizioan eta bertsoaritzan bestelako testuinguruak zilegi, posible eta ohikoak izan dira. Ahozko eta bertsoaritzaren tradizioa ez da garatu oholta, mahai eta gai-jartzaile batekin bakarrik.

Gatozen orain euskal literaturaren oholtzara eta komunikazio esparrura, euskal literatura komunikazio-esparru zabalagoetara iristen ari den heinean, eredu diskurtsibo berdintsu batera iristen ari da. Halako narrazio mota behar dela, halako gaiak gutxi jorratu direla, euskal literatura irakurtzen ez dutenak hori nahiko zuketela... Gaia emana dago. Orduan, idazleak hartu pasadizoa, aztertu rolak, aztertu argudioak eta liburuak idatzi besterik ez luke egin behar. Ez dakit, zehatz-mehatz, zein ari den gai-jartzailearena egiten, ala ez ote garen denak, literaturari buruzko gure asmakeriekin gai-jartzaile bilakatzen ari, baina orduan eta gehiago, orainaldi indefinitu eta beraz aldaezin batetik idazten da; rolak ondo jokatzeko dakiten pertsonaien txerak simulatzen ditugu, inguratzen gaituen egunez eguneko bizitzatik baino medietatik iragazten zaigun inguruetan gertatzen dira... eta gutxi, oso gutxi pentsarazten dutenak, hurrengo egunetan.

Guztiok bilakatu gara, antza denez, gai-jartzaile, eta kritiko... eta antolatzaile. Eta hori ez da berez txarra. Ez da txarra bidezidorrak eginak izatea. Baina idazleok ez dezagun ahaztu irakurlearen bila idatzi behar dugula, aurrena eta gai-jartzaile gabe bertsoaritzara eta ahozko tradizioa bezain joria izan daitekeen literatur emaria ezin dela goitik eta behetik baldintzatu. Zeren eta gai-jartzaileak igarri ez ezik planifikatzaile ere bilakatu balira, euskal irakurleok emendatu zuen dagoeneko bere burua, mila bider, zeruko izarrak bezala.

Zu, irakurle, honaino iritsi zara eta...?

Jorge Giménez Bech

Editorea

Maldan behera

Sormenaren eta kalitatearen bilakabidearen aldetik beste batzuek helduko diotelakoan gaiari, gure kultur industriaren ikuspegitik begiratuko diot nik, lanbidez hobe egokitzen zaidanez.

Esan dezadan, aldeaz aurretik, gaur egun eskura ditugun ikerketetan (*Precisa* etxeak *Gremio de Editores de Euskadi* eta *Federación de Gremios de Editores de España* elkarrekin eta J.M. Torrealdaiak *Jakin* aldizkarirako egiten dituztenak, nagusiki) ez dela zehazten “haur eta gazteentzako liburuen” epigrafean sartzeko diren datuak zenbat har daitezkeen literaturatzat eta zenbat bestelakotzat (jolas edota irudi liburuak, etab.). Hoberik ez dudanez, datu horiek batera hartuta erabiliko ditut nire iritziaz bermatzeko.

Euskal literaturaren merkatuaren egoerari begira, beraz, eta 2002-2004 urteen arteko bilakabidearen arabera, honako hauek nabarmenduko nituzke:

- Ekoizpena: atzera doa euskal literaturarena, bai argitaratutako titulutan (- %40), bai inprimatutako aletan (- %48), baita batez besteko tiradan ere (- %32). Are okerrago gertatzen da argazkia, jaitsiera horiek Estatuaren datu orokorrekin erkatuz gero, gora baitoa Estatuan literatur ekoizpena: + %1,4 titulutan; + %16,6 aletan; + %13,8 batez besteko tiradan.
- Aipatzekoa da, bestalde, maldan beherago doala, inprimatutako aleen ikuspegitik, euskal literaturaren bilakabidea, ekoiztu diren euskarazko liburuen kopuru osoarekin erkatuta: euskaraz, guztira, %20,3 ale gutxiago inprimatu badira 2002-2004 tartean, literaturaren alorrean %48koa izan da galera.
- Euskal literaturaren fakturazioari dagokionez, berriz, honako hauek dira datuak: %20 inguru jaitsi da 2002tik 2004ra (- %43 helduen literaturan, - %8,5 haur eta gazteentzako liburuetan). Estatuan, aldiz, %5,5eko hazkundera izan da epe berean.
- Esanguratsua, zalantzarik gabe, azkenik ekarriko dudana: euskarazko liburuen fakturazio osoa %10 inguru hazi da 2002tik 2004ra, eta hazkunde horren zati nagusia eskolarako ikasliburuaren alorrean gertatu da. Ikuspegi industrialetik, beraz, garbi dago kontua: eskolarako liburuak xurgatzen du, neurri handi batean, euskal literaturaren galera.

Denok, bakoitzak bere esparruan, atera beharko ditugu ondorioak, aski garbi mintzatzen diren datuon arabera.

Idazlanetako estiloak

[karikaturak eta iruzkinak]

Nola gainditu EGAko azterketa idatzia? Zaila da bi orrialdetan erantzuten, baina denok izaten dugu gomendioren bat edo beste.

Kepa Larreak *Nola atera EGA euskara jakin gabe* argitaratu zuen 2003an. Azterketa gaintzeko errezetak eman zituen bertan.

Gorka Azkaratek, berriz, azterketak eta azterketak zuzendu ondoren, ondo baino hobeto azaltzen digu zer ez den egin behar EGAko idazlana gaintzeko. Nola? Behin eta berriz errepikatzen diren idazlanetako zenbait estiloren sailkapena egin digu, eta bakoitzari dagokion etiketa jarri.

Irakurri eta zure estiloa haien parekoa bada, badakizu... hobe izango duzu bete-betean aldatzea.

1. Perla-arrantzalearen estiloa

“Mendizaletasuna. Aisialdia edo denbora libreari dagokionez, oraintsu arte ez dira gutxi izan jende askori bururatu edo atsegin izan zaizkion hobbyak edo zaletasunei buruzko burutazioetatik interesgarrienetarikoa dugu oraingo honetan plazaratu izan zaigun edo proposatu izan zaigun mendizaletasunaren inguruko honako gai interesgarritxo eta beste aldetik ezin maitagarriago dugun honako hauxe hau...”

IRUZKINA

Zenbait ikaslek, idazterakoan, dotoretasunaren bila ibiltzen dira, perla-arrantzaleak perlen bila ibiltzen diren bezalatsu. Perlez eginiko idunekoak, zenbat eta luzeagoak orduan eta baliotsuagoak izango dira agian, baina idazlanetako esaldiekin... Hori bai, goian kopiatu dugun paragrafoa ahoz gora irakurtzeko, perla-arrantzaleek dauzkaten biriki zabalak behar izango ditu irakurleak.

2. Estilo *naifa*, apatza (edo Hollywoodeko filmetako apatxeena)

“Mendizaletasuna. Niri mendia asko gustatzen zait. Ni, askotan, mendira joaten naiz. Egutero ez. Astero ere ez. Hilero ere ez. Urtero ere ez. Baina askotan bai. Bai, askotan. Eta askotan, ondo pasatzen dut. Mendian. Beno, egia esan, batzuetan oso ondo. Beste batzuetan primeran. Eta noizean behin, superrondo. Eta eguraldi onarekin, ondo baino hobeto. Eta euria egiten badu ere, nik hiperrondo pasatzen dut mendian. Lagunekin. Edo bakarrik. Edo txakurrarekin. Edo perretxikotan. Edo loreei begira. Edo hodeiei begira. Edo txorizo-ogitartekoa jaten. Ardoarekin, jakina. Ardoa zahatetik, bai horixe! Eta *Batbirulau* abesten, mendian, eta primeran pasatzen dugu...”

IRUZKINA

Euskara ikasle batzuk oso kezkatuta daude zuzentasunarekin. Ez dute inolako akats gramatikalik egin nahi. Beraz, hor goian ikusten den bezalako estiloa garatu dute. Akatsik ez egitearren, gauzak ahalik eta errazen azaltzeko beharra ikusi dute, eta horra hor emaitza.

Ezin hobe. Superrona. Hiperrona. Ona baino hobe.

3. Lokailuzale amorratuarena

Mendizaletasuna. **Badirudi** mendizaletasun gaia ipini zaigula. **Hau dela eta**, hogeita hamar lerro idatziko ditut. **Izan ere**, neurri horretako idazlana eskatu zaigu **eta** horixe idatziko dut **hain zuzen ere**. **Hala eta guztiz ere** saiatu besterik ez naiz egingo, **zeren eta** lortzea ez **baita** gauza erraza izaten. **Hau horrela izanik ere** saiatzea izaten da euskara ikasle saiatuon lana, **alegia**, saiatu **eta** saiatu, **hots**, behin eta berriro **gero eta** areago, **gero eta** hobeto idazten saiatu. **Dena delarik ere**, ez gara kexatzen hasiko, **lehenengo eta behin** gaiari eutsi, **zeren** horrenbestez nahikoa luzatu gara behar-beharrezkoak ez diren luzamenduetan eta **bestalde**...

IRUZKINA

Lokailuzale amorratu diren ikasleei norbaitek esan zien ondo idazteko lokailuak ondo erabili behar direla, **hots**, lokailuek ematen dietela idazlanei bizitasuna eta dotoretasuna, kohe-sioa eta konexioa.

Ikasleak lokailuak erruz erabili behar direla ulertu **eta** euskara ikasten ibili den urteetan lokailu bilduma ederra osatu du. **Beraz**, idazlanetan, bilduma hori erakusteko aprobetxatu behar.

Esaldiak lokailuak lotzeko erabiliko ditu.

4. Txantiloizalearena

“Mendizaletasuna. Puri-purian dugu mendizaletasunaren gaia. Izan ere, azken bolada honetan hedabideetan behin eta berriro agertu egin zaigun gaia dugu mendizaletasunarena...”

IRUZKINA

Elipseak marrazteko konpasa asmatu ezin eta txantiloiak asmatu zituzten. Behin eta berriro errepikatu behar diren lanetarako, txantiloiak, trokelak, eta horrelako tresnak oso erabilgarriak dira. Zenbait ikaslek ere idazteko berdin egiten dute. Idazlan baten eskema prestatzen dute, buruz ikasten dute, eta edozein gai, bertan sartzen dute. Taxuzko eskema izanez gero, edozein idazlan egitea “hutsuneak-bete” ariketa bihurtzen da. Berdin da zein gai egokitu, mendizaletasuna,

Missen lehiaketak ala kiromantzia; txantiloizaleak beti egingo du idazlan berbera: “Puri-purian dugu... gaia. Izan ere, azken bola-da honetan...”.

5. Koipe-emaileena

“Mendizaletasuna. Oso gai polita, egokia eta interesgarria egokitu zaigu oraingo honetan. Guztiok bultzatu egin beharko genuke gure herri zoragarri honetan kirola, eta kirolen artean herrikoiena eta politena dugu mendizaletasuna, hauxe baita euskarazko mintzapraktikak egiteko behar beste erabiltzen ez dugun kirola eta idazlan honetako gaiak gogorarazten digun bezala, oso modu zentzudunean, mendizaletasuna izan liteke, euskara praktikatzeko ere, ezinbesteko tresna zoragarria...”

IRUZKINA

Ikasle hauek pentsatzen dute oso lagungarria dela irakasleei, zuzentzaileei, koipe pixka bat ematea. Irakaslea nolakoa ote den ez dakite, ez dakite gizonezkoa ala emakumezkoa ote den, ez dakite mendizale amorratuak ala kalekume militanteak ote diren, ez dakite gauza handirik, baina zera suposatzen dute: aztertzaiileak euskaltzaleak, behintzat, izango dira. Beraz, badute nondik abiatu, euskara zoragarria da, guztiok ikasi beharko genuke euskara, eta euskaraz bizi beharko genuke, euskaraz mintzatu mendian eta edonon... Baina, bide honetatik badaude gehiago arriskatzen dutenak ere, eta, esate baterako, suposatzen dute aztertzaiileak abertzale sutsuak direla eta haiek are sutsuago agertu behar. Hortxe hasiko dira gure herria goraiatzeko, gure hizkuntza, gure futbola, gure ikurrina, gure (g)astronomia, gure jaiak, gure (es)kultura, gure hezkuntza sistema, gure sudurak, gure txapeletako buztantxoak, gure euskara azterketak...

6. Zalantzalapikoaren estiloa

“Mendizaletasuna. Beno, egia esan ez nekien gai hau hartu edo beste hartu, beti ematen digute bi gai eta hortxe ibiltzen naiz, beti, ordu eta erdi pentsatzen, edo agian luzeago, ea zein gai hartu eta zein utzi. Azkenean, bat hautatu behar eta txanpona ateratzea agian lotsagarria delako-edo lehenengoa aukeratzen dut, baina beharbada bigarrena aukeratu beharko nuke zeren eta beti, idatzi eta gero, pentsatzen dut bestearekin pixka bat hobeto molda nintekeela, baina beharbada ez. Ez dakit.

Egia esan, mendizaletasunari buruz ezin dut gauza handiegirik esan, ez naizelako inoiz mendira joan, eta ezagunen bat mendira joan denean ere ez dit ezer kontatu mendiarik buruz, edo agian kontatu didate zerbait baina orain ezin dut ezer gogoratu. Beno, egia esan, agian, zerbait gogoratzen dut baina ez dut uste hementxe kontatzeko moduko zerbait izan daitekeenik, horrelako idazlan batean...”

IRUZKINA

Aztertzaiileak zalantza handiak izango ditu honelako idazlanak ebaluatzeko.

7. “Gaindi liezaizkidakete” estiloa

“Mendizaletasuna. Ipini dizkikegekeueketen gaietatik erakargarriegi ez lirudikegun arren, arras profitagarri izan lekikegu gaiari besterik gabe eustea. Txit arrunta, arrunt normala, zeharo arrunta irudi leki-

gun honako gai honek, aitzitik, baluke bere mamia, funtsa, ganora edota muina aztertzeko behar besteko beta hartuko bagenu...”

IRUZKINA

Idazlan hau zuzentzeko euskal aditzen zerrenda oso-oso eta hiztegi guztiak aurrean behar izaten dituzte aztertzaiileak. Normalean asko ikasten da horrelako azterketak zuzentzen, beraz, ikasteko aukera horri ezin ihes egiten utzi: ikasleari ariketa errepikatzen eskatzen zaio behin eta berriro.

8. Sasijakintsuaren estiloa

“Mendizaletasuna. Gai interesgarria oso oraingoan ere. Hiritarren % 78,54 joaten dira, noizean behin, mendira; % 12,96 ez dira sekulan joaten eta besteen artean bi multzo egin daiteke: % 22,14 astebururo joaten da eta % 71,07 hilabetean behin edo birritan. Beraz, edonork azkar asko kalkula dezakeen legez, ehuneko txiki bat aipatu gabe geratu zaigu, eta aipatu gabe geratu zaigun multzo horretan ere hiru talde dago. Alde batetik mendira ia egunero joaten diren zenbait nekazari eta erretiratu daude, bestetik, ehiztariak, ehiza garaian soilik mendira joaten diren horiek hain zuzen ere, eta azkenik, gurasoen besoetan edo besotik joaten diren umeen kopurua. Tamalez azkeneko hiru multzo hauei buruzko estatistika fidagarriak ez dago, baina burua gehiegi nekatu gabe oso fidatzeko modukoak izan litezkeen *inferentziak* kalkulatu genitzake, baina ezin ahaztu umeak batzuetan gurasoekin baina beste batzuetan osaba-izebekin edota aitona-amonekin...”

IRUZKINA

Ez dago estatistika fidagarriak jakiteko sasijakintsu estiloarekin zenbat ikasleak gainditzen duten idazlan-proba.

9. Estilo erretxina

“Mendizaletasuna. Hona hemen berriro ere idazlana egiteko matraka. Kaka zaharra! Beti berdin. Politikariek ez dute euskararik ikasten ezta bi urtetako umei botoa eskatzeko beste, eta gero, guri, EGA madarikatua eta kriston perfilak, “barka”: *hizkuntza eskakizunak*-, eskatzen dizkigute. Haiek ez dira ezta lehengo solairu batera oinez igoko eta guri, hiritar sufrituoi, Everest mendiko gailurreraino igotzera behartu, oxigenorik gabe... Tontakeria hauek idatzi behar eta alferrik; ez dut sekulan honelako azterketa madarikatuetariko bat inondik inora inoiz gaindituko, baina hona idazlana, tori, irakasleen kalapitak ez entzutearren. Honekin milioi bat idazlan baino gehiago idatzi ditut, baina ezinezkoa badirudi ere gaia gero eta ergelagoa ipintzen digute beti. Nori axola zaio, gaur egun, mendiaren kontu hori? Mendira joateko trafiko itzela egoten da eta gero, mendia, sekula santan erreko ez diren pinu ziztrinez beteta, *txomintxo*z beteta eta kakaz eta zaboretz beteta. Hirietako kutsaduratik ihes egiterik ez dago, bai zera! ...”

IRUZKINA

Zeuk arrazoi.

Gorka Azkarate
Irakaslea

Erre-mina

Tabakoaren Legea laster izango genuela indarrean eta, makina bat hitz egin zen iazko udazkenean.

Bergarako frontoikoa. Aurtengo urteberri egunean egin zuen debuta lege berriak. Bergarako frontoian behintzat ez zuen irabazi, galdu egin zuen, egundoko jipioa eman zioten. “Behinekorik puru gehien saldu dugu gaur” aitortu omen zuen frontoiko kantineko andreak, hori zabaldu zuten komunikabideek. Debutariek irabazi egin ohi dutela topiko hutsa!

-Leku publiko itxietan ezin izango zela erre?
 Begiratu, begiratu nolako puruak!
 -Erretzerik ez zela egongo? Ez, zera!
 -Erretzea galarazita izango genuela? Eta zer da ba ke eder hau?
 -Debekua izango zela erretzea! Bai, bai! Ede-rra!
 -Ez erretzeko? Non eta frontoian? Tira, tira! Nolatan?

Horrelako zenbat kontu ahotan egun hartan Bergarako frontoi barruan, tabernetan eta beste edonon ere!

Harrezkero ia lau hilabete pasa dira -ez da denbora asko- eta aukera ederra izan dugu gauzak aldatzen ikusteko.

Lantokietakoa. Lantoki guztietan debekatuta dago erretzea. Nork jakin artzainek mendietan eta buzoek urpean zintzo betetzen duten agindu berria beren lanean ari direnean? Dena dela, nik uste baino kexa gutxiago entzun diet ezagutzen ditudan erretzaile petoei. Lehen baino gastu txikiagoa dutela zigartotan, hori ere hala da, eta pox hori.

Taberna-jatetxeetakoa. Ikusteko genuen zer gertatuko zen taberna, kafetegi eta jatetxeetan. Legeak dionari begira zerrenda handiko kasuistika agertu zaigu:

- 110 m2-tik beherakoetan ugazabek erabaki beharko zutela erretzerik izango zen ala ez.
- 110 m2-tik gorako establezimenduetan erretzaileen-tzat behar bezala bereizitako lekuren bat prestatu ezean ez zela erretzerik izango. E.a., e.a.

Kontua da ostalaritzako establezimenduetan adierazita egon behar duela erretzerik badagoen ala ez dagoen.

Nola eman ordea bi mezutxo horiek euskaraz?

Erretzerik ez dagoela esateko, ingelesera ere begiratu dugu: “Smoking is not permitted in the room” baino egokiagoa dela “smoking (is) not allowed”. Frantsesean eta gaztelanian ere ibili gara antzeko esparruko esamolde bila eta, adibidez, hona debekuaz informatika-arloan ikusitako parekide hauek:

es reinstalación no permitida
 fr réinstallation non autorisée
 en reinstall not allowed
 eu ezin da berriro instalatu

Hausnarketak hausnarketa, hizkuntzak hizkuntza, e.a., ez gaituk nolana hikoak! Geurean ere egongo ote da ba modurik erretzerik badagoen edo ez dagoen adierazteko!

Ez dakigunean edo zalantza dugunean behar ditugu argibideak. Elizetan ez dago ez erretzeko dion kartelik, denok dakigu-eta elizetan ez dela erre behar. Trenetan eta autobu-

setan azkenengo urteetan ez da debeku-iragarkirik behar. Kontua da establezimendu itxi batzuetan ez dagoela galarazita erretzea eta beste establezimendu batzuetan, berdin-berdinetan gainera, debekatua dagoela. Nola adierazi debekua? Hona modu batzuk:

Ez erre

Laburra, argia eta nahikoa da, ez du beste ezer behar. Gramatikak ez dio kexarik. Dotoreziak eta formaltasunak ere ez dut uste. Hizkuntzalaria ez denak bete-betean onartuko du. Hala ere, nahi duenak erre egingo du, indarrez eragozten ez badiote behintzat.

Ez dago erretzerik

Aurrekoak baino hitz bat gehiago du. Tonu gogortxo? Bai? Gainerakoan, goian adierazitako gauza bera.

Debekatuta dago erretzea (edo galarazita, eragotzita)

Gauza bera. Tonu egokikoa...

Erretzea debeku da

Aurrekoetan esana gogoan. Formaltasun handixeagoa emateko ukitutxo duela irakurri dut. Hemen dugu hau ere.

Ezin da erre

Gure kasu honetan debekua markatu behar dela eta ez ezintasuna? Hala da. Baina ezin-ek ere badu debeku-karga eta, kasu honetan, ez dut uste debekatu daitekeenik ezin da erre esatea edo idaztea.

e.a.

Esakune horiek osatzeko batzuetan *non* edo *noiz* bera ere adierazi beharko da: establezimendu honetan, jatetxe honetan, hemen, 24:00 arte... Aurrean ala atzean? Aurrean aditza egokiago? Demagun, baina nik uste ez duela halako garrantzirik. Erretzerik dagoela adierazteko, berriz, taberna batzuetan ikusi ditudan karteletako testuak argiak, zuzenak eta egokiak dira:

- taberna honetan badago erretzerik
- hemen erre daiteke
- erretzerik badago
- establezimendu honetan erre daiteke
- erretzea libre da hemen

Barkatu, baina ondorengo aipatu egin nahi dut nahiz eta gaztelaniaz dagoen. Sopuertako taberna batekoa da. Hau: *En este establecimiento se puede hasta fumar.*

Amaitzeko, gogorazi badiela irudiak, trafikokoen antzekoak, erretzea debekatua dagoela adierazteko.

Kaxildo Alkorta
 Laguna

Ni ondo bizi nintzen...

Ni ondo bizi nintzen, mekauden Maragall!

Jaio, hazi, ikasi, neska kontuetan hasi eta halako batean nire andrearekin ezkondu nintzen; Pili zuen izena (orain ere hala du), eta bai, badakit, ezkondu ginenez geroztik da nire andrea, ez gara “andrearekin” ezkontzen, mekauden Acebes!

Aspaldi ezkondu ginen... hogeitau urte pasatxo.

Eta, nola ez ba, urte horietan zehar makina bat gauza berri inguruan... portzierto, CIAren espetxe sekretu batean ari naiz idazten. Bai, badakit “suspensea” kendu diodala narrazioari, baina ez naiz sekula suspense zalea izan. Gainera, zuek oso listoak eta azkarrak izango zarete, baina ezetz jakin zergatik nagoen egoera triste honetan? Mekauden Condoleezza Rice!

Ez, politikariek ez zidaten bizimodua zapuztu, ez; maldizioak haiek ahotan hartuta botatzea betiko ohitura da. Denetik sartzen dut, Aznarrekin hasi eta Arzallusganaino, inor mindu ez dadin (baina denak mintzen zaizkit, mekauden Carod Rovira!)

Bueno, esan bezala, gauza berriak inguruan, baina nabarmenezkotan, ordenagailua eta segapotoak, alegia, mugikorrak, eramangarriak, mobilak, sakelekoak, portatilak! Mekauden Ibarretxe!

Bi elementu horiek izorratu zidaten bizitza, bai.

Ze, noski, Pilirekin, hamabost urtetan zehar ariko nintzen... a ver... egunero hasieran, gero astean hirutan, bi aldiz, behin, bi astez behin, hilean behin, hiru hilekoan behin, urtean bi aldiz, bi urtez behin... horrela ezin genuen (nuen) jarraitu, mekauden Ibarra, mekauden Ibarra, mekauden Ibarra! (ez dut oso begiko).

Eta noski, ni neskatxen etxetara joaten hasi nintzen.

Bi urtez behin, urtean bi aldiz, astean hirutan...

Neskatxak, bai, ordaindu behar zaien horiek, eder askoak, mekauden Marcelino Oreja eta Jaime iloba!

Eta ondo bizi nintzen, ginen. Ni gimnasio batean ibiltzen nintzen, izkinako horretan, eta bai, noizean behin joaten nintzen pisuak jasotzera eta saunara eta “spinin” egitera, baina gehienetan berrehun metro harantzago zegoen (dagoen) neskatxen piso batean pasatzen nituen orduak, bueno, ordu eta erdi, normalean. Brasildarrak, eta errusiarrak, eta horkoak eta hangoak...

Eder askoak.

Baina telefonotxo ostia horiek... mekauden Piqué!

Nik nirea nuen, nola ez ba, ez baitago gaur egun gabe bizitzerik, baina benetan, benetan, ez naiz sekula belarritik ezta lotarako ere urruntzen ez duten horietakoa.

Baina nire andre maitea bai.

Eta nire urtebetetzean Motorola zoritzarreko hori oparitu zidan Pilik, nire “Samsung-a” jubilararaziz, eta berriak bazeukan lehengoak ez zeukan tekla malapartatu bat...

Eta nik ez nekien.

Eta ondo bizi nintzen, “gimnasia” joanez; ze majoak diren errusiarrak, portzierto.

Iluntze batean, ni “sudokua” lasai arraio egiten ari nintzela, Pili Hannibal Lecter-en bertsio femeninoa zirudiela sartu zen egongelara eta zazpi zaplazteko (+ edo -) eman zizkidan nire Motorolako tekla bat –zeinaren berri ez bainuen– erakusten zidalarik. Tekla horri sakatu eta telefonoak markatutako azken zenbakira hots egiten zuen, eta horrela entzun omen zuen Pilik: “Gabriela relax... hombre, si conozco quién llama, ¿qué deseas, Felipe, cariño?”

Felipe baita nire grazia.

Mekauden Felipe González!

Hogeitau urte pasatxo errekarra, segapoto bati esker.

Eta nik maite egiten nuen Pili, bene-benetan.

Baina, noski, malkoa darizuela, zera ari zarete pentsatzen, adulterioagatik nekez sartzen dutela jendea CIAren espetxe sekretu horietako batean.

Pilik kale gorrira bota ninduen, eta nik Joxe Mariren etxera jo nuen aterpe bila; Joxe Mari, gimnasio kidea, informatikoa.

Adiskidetasun handiz hartu ninduen Txemak, nire penak aditu eta jostailu berria erakutsi zidan, Mac bat, ikusgarria, txiki-txikia, koloretakoa, eta Internetera tximistaren pare konektatzen zena. Kafea egitera joan zen sukaldera, Mac eta biok bakarrik utzita.

Saminaren handiak abailduta, burua teklatuan apoiatu nuen, zoriz auskaloko konbinazioa tekleatuz...

Eta Pentagonoko artxibo hipersekretuak ireki omen nituen. Laster ginen Txema eta biok uniforme laranja jantzita eta inguruan lagun afganistandarrak genituela, Ala hemendik eta Ala handik. Txema nigandik aparte jarri dute, zikiratu nahi ninduelako (Pili ados legoke asmoarekin, seguru asko).

Ali lagunak esan didanez, Paradisuan zarpina neskatxa omen dauzkate zain behar bezalako musulmanek.

(H)Ala bedi.

Joxean Sagastizabal
Idazlea

Neurriak hartu behar ote dira kale-zurrutaren aurrean?

Kale-zurruta ez da oraingo kontua; aspalditik dator asteburuetan edaria kalean edateko edo kontsumitzeko ohitura hori. Azken aldian, ordea, kalean multzo handitan hasi dira edaten gazteak, eta horrek hainbat tentsio eta istilu sortu ditu gazte, auzokide eta instituzioetako ordezkarien artean. Modu batera edo bestera kale-zurruta dela-eta arduratuta dauden zenbait pertsona eta erakunderi eskatu diegu iritzia.

Angel T. Gago Bizkaia Ostalaritzako Elkarteko idazkari nagusi eragilea

Ezer baino lehenago, kontuan izan behar da kaleak ez daudela insonorizatuak; beraz, ordu txikietan jendeak kale-plazak hartzea debekatua egon beharko litzateke. Jokabide horiek debekatuak egon behar zuten 1982tik, Ostalaritzako Elkar-

tea horrelakoak bazirela salatzen hasi zenetik. Zertxobait egin izan balitz, eragotzi egin beharko ziren neurri txikiko litro-edateak ere, horrelakoak astebururo egiten baitira gure kaleetan, eta inork ez du ezer egiten.

Orain noraino iritsiko garen oihukatzen dute batzuek haserre, eta hori jendarteko edozein kidek egin dezake, eta bereziki ostalariok, gure kale-plazetan gertatzen diren herritar-senik gabeko portaera hauek eragiten diguten kalte (eta ez gara ari kalte ekonomikoaz) larriagatik; aitzitik, ezin ditzake (orain) espantuak egin botere legegile eta instituzionalak, ia 25 urtean beste alde batera begiratu baitu horrelako jokabideen aurrean. Kalteak jasaten dituzten herritarrek, bai, horiek haserre bizian jar daitezke; ez, ordea, beren gain hartu duten egiteko politiko eta instituzionalen jardutean, herriko ondatsunetan eta herritarren bizikidetzan zarata-, zikinkeria- eta hondatze-maila hauetara iristea eragotzi behar zutenek, egiteko hori haiei baitagokie.

Guretzat, egoera horretatik abiatuta, arazoa hainbat ikuspegi-tatik epaitu eta justifikatu ahal izango da (ostalaritza-zerbitzuen prezioak, bizikidetzako gunerik eza, familietako eredu gaiztoak,...); baina, argudio horietako batek ere ez dio esku-biderik ematen herritar bati kale-plazak okupatzeko eta zikinkeriaz betetzeko, eta, are gutxiago, istiluak eragiteko eta bizikidetzeta hondatzeko. Gure ustez, horrelako portaeren protagonista den talde txiki horri, gauza bakarra ezar dakioko: eragiten dituzten kalteen neurriara egindako legea. 2006. urteak jendarteari eta gazteei –haiek ere jendartearen parte baitira– duela 25 urte zeudenak baino kirol-zelai, liburutegi, elkartzeko guneta eta jolasteko aukera hobekak eskaintzen dizkie; hala eta guztiz ere, kaleen okupazio istilutsua areagotu egin da azken urteotan. Antzeko zerbait esan beharko litzateke, era berean, gure herri eta auzoetan behin eta berriz antolatzen diren jai-ekitaldien inguruan: erakundeek ez dute ezer egiten, edo are okerragoa dena, haietan parte hartzen dute edo beren ardurapean antolatzen dira.

Eta inork ez dezala pentsa ostalaritza-arlokoek hausnarketa gogor eta garrantza egiten dugunik: horrek ez du alderik, jokabide horiek eta erakundeek haiek eragotzeko ezintasunak eragiten diguten kaltearekin.

Bakarne Zuazua Gazteen Euskal Behatokiaren arduraduna. Kultura Saila. Eusko Jaurlaritza

Gazteen
Euskal Behatokia

Zerk kezkatzen gaitu gehien kale-zurruta aipatzen dugunean? Alkoholak sortzen dituen osasun arazok kezkatzen bagaituzte, esan beharra dago hori ez dela gertaera berri bat. Orain ez da lehen baino gehiago edaten; edateko modua besterik ez da aldatu. Hartara, abstemio gehiago dago orain, eta, aldi berean, edatun gehiago. Dena dela, gazte gehienak edale moderatuak dira. Behatokiaren azkeneko datuen arabera, berriz, Euskadiko gazte gehienek ez dute kale-zurrutik egiten (%22,7k egiten dute). Hala ere, datu kezagarria da gero eta gazteago hasten direla kale-zurrutari ematen.

Alkoholak joera arriskutsuak eragiten baditu ere, joera eta ohitura horiek lotuagoak daude gazteen aisialdiarekin, kale-zurrutarekin berarekin baino. Besteak beste, istripuak, droga kontsumo anitza, biolentzia, kalitate gutxiko alkoholaren salmenta (garrafoia), eta abar.

Ez dezagun, beraz, estigmatizatu eta kriminalizatu gaztea alkoholarekin duen harremanagatik, gizarte osoak duena baita. Gazteak helduon gizarte berean bizi dira, eta gizarte hau oso tolerantea da alkoholarekin. Ezin dugu esan: *hemen, orain eta horrela zilegi* eta *han eta hala ezin*, eta gero arrazoi moralak eta osasungarriak eman.

Gaurko gazteentzat aisialdia=dibertsioa-asteburua-gaua. Horrekin bukatzea, entelekia hutsa da. Egokiagoa ikusten dut, sortzen dituen arriskuak txikiagotzea, minimizatzea.

Helduok, gehienok, joera bi ditugu gai hauen aurrean: errudun sentimendurekin edo alarma sentimendurekin hartzen ditugu ekintza hauek. Eta arazoei aurre egiteko ez dira egokiak ez bata eta ez bestea.

Zigor-neurriak eta prebentzio- eta osasun-neurriak aldi berean erabili behar dira. Irtenbideak integrala behar du izan. Eta horrek, gizarteko eragile guztien inplikazioa eskatzen du eta ez bakarrik botere publikoena: gizarte erakundeak, aisialdi eragile guztiak, hezkuntza, komunikabideak, eta, noski, familia.

Arantza Fernandez Euskadiko Gazteriaren Kontseiluko Bizkaiko koordinatzailea

Deialdien debeku puntualak ez du errealtateari aurre egiteko neurri sakonik planteatzen. Gizartean dagoen alkoholaren kontsumoren gainean ez da hausnarketa sakonik egiten. Dirudienez, kale-zurruta da orain arazoa; baina, gure ustez, ez dira kontuan hartzen gure gurasoek eta gizarteak

dituzten kontsumo ereduak. Eta gazteok ere ez gaude errealtate horretatik kanpo.

Errealitate zehatz bati erantzuten dio kale-zurrutak: kalearen erabilera, gaurko aisialdiaren erabilera, arrazoi ekonomikoa eta, gazteen ikuspegitik, laguntaldeak duen garrantzia. Laguntaldeak alde positiboa du heziketa eta gizarteratze esparru moduan, baina negatiboa ere bai, talde batek dinamika jakin bati lotuz gero, taldekideak dinamika horren mende direlako.

Horrez gainera, kontuan izan behar da alkoholak komunikabideetan hartzen duen irudia: edaten duzun edariaren arabera polita, arrakastatsua izango zara. Komunikabideak aipatu ditugula, esan behar da gazteriaren beste aldarrikapen positibo batzuk (kultura, giza eskubideak, etxebizitza baten beharra, enplegu beharra, etab.) ez direla islatzen.

Interes kontrajarriak daude kale-zurrutaren gainean, eta kasu honetan gazteak nolabait kriminalizatzeko saioa dago.

Nire ustez, elkarbizitzari lotutako erabakiren bat hartu beharko da, eta hala, gauaren eta kalearen erabilera zehaztu beharko dira.

Prozesu horretan, gizartean nagusi den indibidualismoaren kontra, kolektibotasuna eta balioetan oinarritutako hezkuntza eta gizarte ereduak islatu eta bultzatzeko beharra landu beharko da. Gazteei dei egiten diegu kolektibo gisa antolatu daitezen, eta kolektibotasun hori bizi dezaten. Makrobotiltzarrek badu kolektibotasun ezaugarri hori, zentzu zabal batean behintzat.

Gure proposamena da kontzientzia hori islatzea.

Javier Rodriguez Bihotzean Zazpi Kaleetako auzo elkarteak

Gaur egun, litroak edatean eta zarata eragitean oinarritzen da gaueko astialdia, baina astialdi mota horrek auzokoen oinarrizko eskubideak urratzea ekarri du modako kaleetan.

Gazte adingabeak litroak edatera etortzeagatik, kale bat 19:00etan ixten denean, hiriko autobus baten ibilbidea ezabatzen denean, aparkalekuetara sartzerik ez dagoenean edo haietatik irteterik ez dagoenean, txinparta txiki batek borrokaren sua pizten duenean eta, horren eraginez, Ertzaintzak istiluen kontrako materialarekin esku hartu behar duenean, udaltzaingoaren auto bateko atea errotik erauzten dutenean, anbulantziek auzotik igarotzeko poliziaren babesa eskatzen dutenean (eta bestela, larrialdia artatu ezin dutenean), Alde Zaharrera pizzarik ez dutela ekartzen esaten dizutenean... Bilboko makrobotilloiaren debekatzegatik sortu den istiluak ez du inolako zentzurik.

Egoitzaren bortxaezintasuna, osasuna eta osasun-laguntza, joan-etorri askeak edo etxebizitza duina izateko eskubideek ez dute indarrik, astialdirako eskubide ez idatziaren aurrean, astebururo.

Bilbon gaur –eta Euskadiko herri askotan–, behar-beharrezkoa da gune publikoa araupetuko duen eta bizikidetzat sustatuko duen araudi bat. Kanean, kultura egin daiteke, kirola egin daiteke eta, gainera, ongi pasa dezakegu; baina, horien guztien gainetik, Giza Eskubideak eta Oinarrizko Askatasunak Babesteko Europako Hitzarmenean aitortutako eskubideak daude.

Autoritarismoa ez da irtenbide, baina “debekatua debekatzea” ere ez. Horrexegatik, beharrezkoa da autoritate demokratikoaren printzipioa berreskuratzea. Printzipio horren arabera, norberkeria alde batera utzita gidatu behar da bizikidetzat, besteen eskubideak errespetatuz, benetako eskubideak zeintzuk diren eta zeintzuk itxurazkoak –edo maila apalago baten dauden– ulertuz.

Txus Congil Askagintza Kultur elkartea

Neurriak hartu behar al dira? Bai, noski! Edozein jende-samalda (futura, festa, manifestazioak, etab.) biltzen denerako hartzen diren neurri berdin-berdinak, ez gehiago ez gutxiago. Aisialdia erabiltzeko era honek badiu bere alderdi positiboak, baita negatiboak ere.

Alderdi positiboaren artean, kale-edanak aukera asko eskaintzen ditu: helduen begi-bistatik kanpo lasai egoteko, elkarren artean harremanak izateko, hitz ordua finkatzeko, zarata handirik gabe hitz egiteko, ondo pasatzeko, dibertitzeko, seduzitzeko, seduzitua izateko...

Aspektu negatiboaren artean, bizikidetzan sortzen diren arazoak nabarmentzen dira gehien. Baina ezin ditugu ahaztu intoxikazioak, auto-istripuak gertatzeko arriskua, koadrillen arteko borrokak, desiratu gabeko sexu-harremanak...

Kale-edanaren inguruko informazio arrazionala eta objektiboa behar dugu, sentsazionalismotik ihes eginez. Osasunaren aldeko apustua egin behar da, baina horrek ez du esan nahi drogak hartzei uko egin behar diogunik. Osasun-heziketa sustatzeko politikak behar ditugu. Aisialdirako beste alternatiba batzuk behar ditugu, oraingoa, askotan, alkohola kontsumitzera mugatzen baita bakarrik.

Debekatu behar dira? Ez, noski! Gainera ikusi dugu zer gertatu den debekuekin. Sakeleko telefonoak poliziak baino azkarragoak izan dira, eta dei edo mezu batzuen bidez kale-edanaren bilgunea aldatu dute, zenbait udalek ekitaldi horien aurka bultzatutako “adoleszente-neurriak” hautsiz. Hartutako neurriekin lortu den bakarra gaztetxoek probokatzeko duten ahalmena sustatzea besterik ez da izan.

Nagusi den aisialdirako eskaintza gehiena ostalaritzak eta drogen negozioak egiten dute. Gazte askok autogestionatzen duten aisialdi alternatiboari oztopoak eta zigorrak besterik ez zaizkio jartzen. Gazteen aldeko politikak, gazteekin batera, martxan jarri behar dira. Sinetsi dezagun haiek ere gaitasuna badutela!

Gatazkak kudeatzeko entrenamendu-programa

Interesak, balorazioak edo iritziak direla-eta alde bik edo gehiagok beren artean duten desadostasuna, horixe da gatazka. Gatazka horretan, desadostasunari modu egokian aurre egin ezik, kalte emozionalak eta/edo fisikoak sor daitezke. Lantokiari dagokionez, gerta liteke langilea bera izatea desadostasun-aldeetako bat, baina, gehienetan, langilea behartuta egoten da “alde biren edo gehiagoren artean” gatazkan parte hartzera.

Egoera hori nolakoa den ikusita, ikasi egin behar da jokabide bata edo bestea hautatzen, eta, nolabaiteko alderdi kritikoa nabarmenduta, egoera hori modulatzeko. Elkarreaginaren maiztasuna eta iraupena izan dira guretzat ikuspuntu modulatzailak. Ez da gauza bera haserre dagoen herritar bati kasu egitea mostradore batean edo, sarri kale egiten duen edo eskolan ikaskideak mehatxatzen dituen lan-prestakuntzako ikasle batekin tratatzea. Lehenengo kasuan denbora-tarte laburrean jardun beharko dugu; bigarrenean, berriz, luze, eta hainbat estrategia eta ekintza burututa, gainera.

Gatazkak Kudeatzeko Entrenamendu Programa (GKEP) Zaragozako Udaletxeko langileentzat prestatu zen; nola sortu, garatu eta ezarri zen azalduko dugu hemen. Lanean gatazkak kudeatzen jardun behar duten langileak prestatzerakoan beharizan bereziak zeudela ikusi zen, eta, hain zuzen ere, horren haritik sortu zen GKEP programa. Hartzaile-multzoz handi bi ditu programa honek; multzorik handienez, jendea harrera egiten dioten langileak daude; bestean, berriz, honako teknikari hauek daude: gizarte-zerbitzukoak, enplegu- eta lan-prestakuntzakoak, zerbitzu sozio-sanitarioetakoak, haurrekin dihardutenak, kirolekoak, etab.

1. Zergatik eta zertarako gatazkak kudeatzeko entrenamendu-programa bat?

Gure zerbitzuak prestakuntza-ekintzen plana landu behar du, horixe delako bere eskumenetako eta zereginetako bat. Lehendabizi, langileen beharrezan aztertu dira, eta egoerak eta eginkizunak zehaztu. Azken urteotan argi eta garbi ikusi dugu gatazka-egoera eguneroko kontua dela lan-jardunean; bai herritarrei ematen zaizkien zerbitzuetan, bai jendaurrean lan egiten duten langileen eremuan, baita herritarrei arreta emateko guneetan ere.

Baina ez hor bakarrik. Beste egoera jakin batzuk ere gatazka-iturburu bihurtu daitezke, esate baterako, lan-talde baten barruko kideen arteko elkarreagina, lan-unitateen artean dagoen lankidetzaren edo lehia, baita hierarkiari nahiz botereari lotuta sortzen diren harremanak ere (nagusiak, politikoak, etab.).

Horrek guztiak eraman gintuen GKEP martxan jartzera. Jarduera-ildo bi bereizi ditugu, programa jasotzen dutenen araberakoa; tratamendua ere berezia emango diegu bati eta besteari. Lehenengo jarduera-ildoak udal-langilea du helburu; zehatzago esanda, herritarrei arreta ematen diharduen langilea du helburu, hau da, herritarrei argibideak eman, izapideak egiten lagundu, zenbait jokabide gaitzetsi edo kontrolatu, edota kexak eta iradokizunak jasotzen dituen udal-langilea. Programa gauzatzeko, kasu honetan, eskuliburu bat erabiltzen da: “Herritarren Arretarako Koadre-

noak”. Bigarren jarduera-ildoak zerbitzu pertsonalak ematen dituen langileari dago zuzendua. Kasu honetarako antolatutako duguna prestakuntza-tailerra da, hobe ordukoa; ikastaro horietan ehun teknikarik baino gehiagok hartu dute parte. Xehetasun gehiagorekin azalduko dugu jarraian honako programa hau. Hasteko, haren oinarri teorikoak ikusiko ditugu.

2. Gatazkaren kontzeptualizazioa GKEP programan

2.1. Zer da gatazka?

Gatazka batek hiru osagarri ditu. Osagarri kognitiboa; alegia, egoerari buruz zer pentsatzen den. Sarritan, gatazka-egoeretan errealitatea itxuraldatzeko joera izaten dugu. Informazioa alde batera uzten dugu, edo gaizki interpretatu. Horrela, gatazkaren bigarren osagarrira iritsiko gara, afektuzko eta ebaluaziozko osagarrira: bidegabe tratatua izanaren ustea. Azkenik, gatazkaren osagai konduktuala hartuko dugu kontuan, hau da, esaten dena eta egiten dena, gatazkari aurre egiteko modua, erakutsitako trebetasunak. Gatazka zein egoeratan sortzen den eta zein baldintzatan garatzen den aztertzea baliagarri izaten da. Bestalde, gatazka beste zerbaitek ere baldintzatzen du: zein tentsio-mailarekin azaltzen den.

Azkenik, oso garrantzitsua da argi eta garbi bereiztea gatazkaren sorburua zein den: egin beharrekoari lotutakoa, edo harreman pertsonaletan oinarritutakoa.

2.1. Gatazkak konpondu ala kudeatu?

Gatazka ezinbestekoa da, eta ez da beti txarra. Gatazka, mehatxua ez ezik, aukera ere bada. Gatazkei buruzko literaturan biak aipatzen dira, bai “gatazkak konpontzea”, baita “gatazkak kudeatzea” ere. Buru-eredu ezberdinetara eramaten gaituzten bi ikuspuntu dira. “Konpontzeak” esan nahi du desagerrarazi, moztu, bukatu, itzali, soluzioa eman. “Kudeatzeak”, aldiz, gatazkaren alde negatiboa txikiagotzea, eta alde positiboa ahalik eta gehien azpimarratzea dakar. (Ikus 1 taula)

2.2. Kudeaketa-estiloak, jokabideak, rolak eta pertsonarteko trebetasunak

Gatazkak ulertu eta haiei aurre egiteko ezarritako ohiko eruedetan bi arlo bereizten dira: “Gatazkak kudeatzeko estiloak” eta “Gatazkak kudeatzeko jokabideak”. Bi estilo horiek konbinatuta, bost jokabide ateratzen zaizkigu. Ikusi 2. eta 3. taulak eta 1. grafikoa)

GKEP programak rol-multzozko eta pertsonarteko trebetasun-multzozko proposatzen ditu gatazken kudeaketa bideratzeko. Langintza horretan hainbat rol burutu daitezke,

berdin dio gatazka-aldeetako bat izan, nahiz gatazkan dauden beste alde batzuekin partaide izan. Helburuak honako hauek dira: a) *gatazkei aurre hartzea: kale egindako beharren hornitzailearen rola, trebetasunen maisu, harremanen eraikitzaile*; b) *gatazkek konpontzea: bitartekari rola, arbitro, botere orekatzailer, harremanen sendatzaile*; edota c) *gatazkek geldiaraztea: gertakarien lekukoaren rola, epaile eta bakearen zaindaria*.¹

3. GKEP programaren lehenbiziko jarduerako oharren eskuliburua

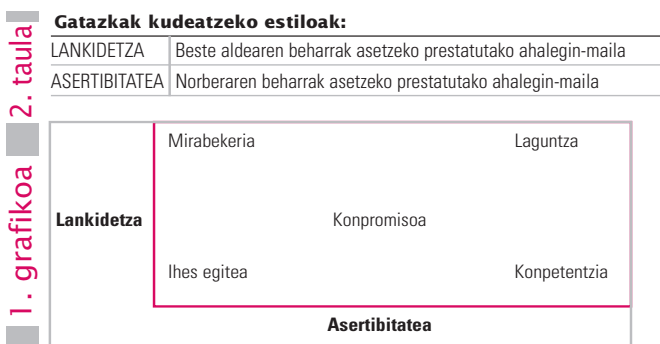
Oharren Eskuliburua norberak aplikatzeko materiala da. Karpetan baten daude sartuta egitura bera duten hainbat eduki edo gaiakako modulu. Batez ere, jardunari eta ekintzari begira dago

Gatazka konpondu	Gatazka kudeatu
Isolatu	Alde negatiboak txikiagotu
Desagerrarazi	Norberaren eraginkortasuna gutxitzen du
Bukatu	Pentsamenduaren distorsioak sortzen ditu

zuzenduta, eta horixe da, hain zuzen ere, materialaren ezaugarri nagusia; dena dela, ez du “errezetarik ematen”, hausnarketa egitera bultzatu baizik. Materialak pentsarazi egiten du, eta bere ikusmolde grafikoaren arabera jardutera gonbidatu.

4. GKEP programaren bigarren jarduerako oharren eskuliburua

Gatazkek kudeatzeko tailerrak prestakuntza-ikastaroaren formatua du, eta parte-hartzaileek ohiko egoerei aurre egiteko moduan dago antolatua. Parte-hartzaileak ez dira hamabost baino gehiago izaten, eta ikastaroak bi monitorea ematen dituzte aldi berean. Tailerrak hogeitau ordu irauten du, bi eta lau ordu bitarteko saioak astean edo egunean.

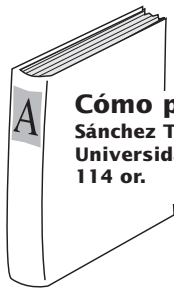
Gatazkek Kudeatzeko Jokabideak²

Saihestea	Zer da?	Baliagarritasuna	Adibideak
SAIHESTEA	Gatazka badela aitortu egiten da, baina ez zaito aurre egiten. Une egokiagora atzeratu. Bertan behera utzi.	<ul style="list-style-type: none"> Ondorio negatiboak onurak baino gehiago direnean. Denbora behar denean hoztu daitezkeen. Informazioa bildu beharrak berehalako konponbidea ordezkatzeko duenean. 	<ul style="list-style-type: none"> Garrantzia kendu. Orokortzeak, estereotipoak, isiltasunak. Galdera hutsalak eta lekuz kanpokoak egin. Gaia aldatu. Arazoa geroratu hausnartzeko.
MIRABEKERIA/MOLDATZEA	Norberaren xedeak baizik beste aldearenak asetzeko jardutea. Harmonia mantendu eta zatiketa saihesten du.	<ul style="list-style-type: none"> Epe laburrerako baino ez du balio. Nork bere hutsegiteaz ohartutakoan. Garrantzi gutxi gaitan. Harmonia eta egonkortasuna oso garrantzitsuak direnean. 	<ul style="list-style-type: none"> Aurkakoaren iradokizunak onartu. Beste aldeari kontzesioak egin. “Arrazoi duzula uste dut eta komeniko litzateke zuek esandakoa egitea”
KONPROMISOA	Konponbidera zuzendutako jokabideak. Alde bien interesak baloratu. Negoziazioak era barne hartzen dira, amore eman zerbaitez irabazteko.	<ul style="list-style-type: none"> Elkarren artean baztertzatzaileak diren xedeekiko konpromisioa. Aldi baterako konponbidea gai konplexuetan. Konponbide bizkorren denbora gutxi dagoenean. 	<ul style="list-style-type: none"> Zenbait puntutan amore eman beste batzuen truke. “Barkamena eskatuko bazenien, zuzendaritzarekin hitz egingo nuke zuek planteatzen duzunaz”
LANKIDETZA	Sormenezko parte hartzea, irabazten dut - irabazten duzue konponbideak lortzeko.	<ul style="list-style-type: none"> Jarraikotasuna denboran zehar. Interes garrantzitsuak, konpromiso hutsarekin konpontzen ez direnak. Helburua ikastea denean. Ikuspegi ezberdinak biltzeko. 	<ul style="list-style-type: none"> Araozari sakonetik hurbiltzeko informazioa bilatu. Aurkakoarekin batera egoera aztertu konponbide bateratua lortzeko.
LEHIAKETA	Norberaren xedeak lortzeko ahalegina. Irabazi-galduta ikuspegia	<ul style="list-style-type: none"> Azkar ekitea beharrezkoa denean. Gai funtsezkoetan, norberak arrazoiak duela uste denean. Jokabide ez lehiakorren beste batzuk etekina ateratzen dutenean. 	<ul style="list-style-type: none"> Denen laguntza beharrezkoa den egoera baten lehiatuz gero, denek galtzen dute.
	BORROKA ZUZENA (Aktiboa)	<ul style="list-style-type: none"> Gatazka gaiei buruz argi eta garbi hitz egin, haien arrazoiak eta agertutako jarrerak. Zuzenean jardun xedeak lortzeko, aurkakoaren beharrak eta itxaropenak kontuan hartu gabe. 	<ul style="list-style-type: none"> “Gaitzitu nago zure jarreragatik, ez dut ulertzen nola egin duzun hain gauza arraroa” Mehatuak, salaketak, presioak, abusuzko hizkera, hitzeko erasoak, handiusteko iruzkinak edo mingarriak.
	ZEHARKAKO BORROKA (Pasiboa)	<ul style="list-style-type: none"> Beste aldearen planei oztupoak jarri. Gatazkako gaia nahita desbideratu. Prozedurazko gaitan buru-belarri jardun. 	<ul style="list-style-type: none"> “Arauetaz hitz egin behar dugu, prozeduraz, proposatzen dituzun gai zehatzei buruz”

¹ Rolan izenak liburu honetatik hartu dira: W. L. Ury (2000) *Alcanzar la paz: Resolución de conflictos y mediación en la familia, el trabajo y el mundo*. Paidós argitaletxea.

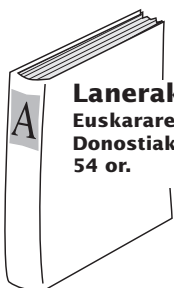
² Honako lan honetatik egokitua: L. Munduate eta F.J. Medina (2005) *Gestión del conflicto, negociación y mediación*. Pirámide argitaletxea.

Alfredo Berges
Eraberritze eta Antolaketa Garapeneko
zerbitzulariaren ondokoa

Cómo publicar
 Sánchez Tamés, Ricardo
 Universidad de Oviedo, 2004
 114 or.

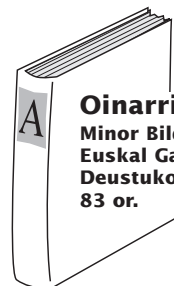
Doktoretza-tesi, tesina, artikulua, panel edo posterren bat prestatu behar baduzu, liburu hau izan dezakezu bidelagun, modu egokian idazteko hainbat gomendio ematen baititu. Ez da “ondo” idazten ikasteko metodo bat, helburua beste bat da: ikerlanen emaitzak plazaratzerakoan, aurkezterakoan, egiten ditugun ohiko akatsak zuzentzea. Nola jarri oinoharrak, aipamenak, bibliografía, izenburuak, ilustrazioak, nola idatzi laburpenak... hori dena labur-labur azalduta.

Lanerako Idazkiak
 Euskararen Udal Patronatua
 Donostiako Udala, 2006
 54 or.

Lanean euskara idatzia errazago erabiltzeko liburuak, adibide eta ereduak betea eta bereziki merkatari eta enpresarientzat prestatua: establezimenduen izenak, helbideak, zenbakiak, ordutegiak eta datak, laburtzapenak, errotuluak eta informazio oharrak, lanerako idazki ereduak, inprentarako ereduak... egunero-egunero sortzen diren zalantzatxoei aurre egiteko modu azkar eta erraza. Donostiako Euskararen Udal Patronatua hainbat elkarterekin batera kaleratu du. Eskuratu nahi baduzu, hartu hemendik:

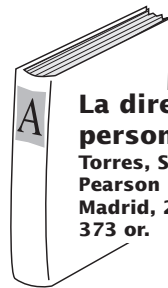
www.euskaraz.net/Argitalpenak/Lanerakoldazkiak2006.pdf

Oinarrizko Hiztegi Juridikoa
 Minor Bilduma, 4. zenb.
 Euskal Gaien Institutua
 Deustuko Unibertsitatea, 2005
 83 or.

Zuzenbidean eta, oro har, administrazioan erabiltzen diren hainbat eta hainbat hitz biltzen ditu, denak Euskaltzaindiaren Hiztegi Batutik hartuta. Lan honetan parte hartu dute: Andres Urrutia, Esther Urrutia eta Cesar Gallastegi, Deustuko Unibertsitateko Zuzenbide Fakultateko irakasleak; eta Arantza Etxebarria, terminologoa Unibertsitate berean. Lanak Euskaltzaindiaren oniritzia du. Hiztegia ikusteko sartu hemen:

www.iev.deusto.es/biblioteca/juridica/diccionarios/Oinarrizko_Hiztegi_Juridikoa.pdf

La dirección y el desarrollo de personas: un reto para el siglo XXI
 Torres, Salvador (Kordinatzailea)
 Pearson Educación
 Madrid, 2006
 373 or.

Garai batean ez zitzaion duen garrantzia aitortzen; gaur egun, ordea, gero eta toki handiagoa hartzen ari da enpresa eta erakundeetan, eta ez da zalantzan jartzen benetan duen balioa: zer egin lantalde bat behar den moduan zuzentzeko eta kudeatzeko? Zeintzuk dira kontuan izan beharreko estrategiak? Nola lan egin behar du giza-baliabideetako atalak erakundearen barne komunikazioa hobetzeko, langileen arteko giroa gozoagotzeko, eta, azken finean, bezeroen gogobetetze-maila ere igotzeko? Ez dugu ikuspegi bakarreko lana, ahots askotakoa baizik, profesional askok eskaintzen baitizkigute euren iritzi eta esperientziak, bost atal nagusitan: giza-baliabideen funtzioa, lan-harremanen ikusmolde berriak, gizartean izan diren aldaketak eta horrek pertsonengan eta pertsonen kudeaketan duen eragina, negozio-eskolen ikuspegia, eta, Europa eta Ameriketako Estatu Batuetako lan-ildo berriak. AEDIPEren (Asociación Española de Dirección y Desarrollo de Personas) ekimenez sortutako lana dugu, bereziki giza-baliabideen arloan lan egiten duten profesionalentzat prestatua, baina egokia adituak ez direnentzat ere.

Euskara enpresaren kudeaketan. Gakoak eta esperientziak
 Enpresa Kudeaketarako Ezagutzaren Cluster Elkarteak
 Bilbo, 2005
 87 or.

Euskararen normalizazioaren eragileetako bat arlo sozioekonomikoa dugu. Normalizazioan aurrera egin nahi badugu, beraz, ezinbestekoa da arlo horretan ere euskarak tokia izatea. Beharizan hori ikusita, aspaldi hasi ziren zenbait enpresa euskararen erabilera areagotzeko planak diseinatzeko eta aurrera eramaten. Esperientzia horiek trukatzeko eta elkarren berri izateko, Enpresa Kudeaketarako Ezagutzaren Clusterrak *Euskara eta Kudeaketa Foroa* sortu zuen, eta, hain zuzen ere, foro horren emaitzetako bat dugu eskuartean daukagun liburu hau. Bertan, esperientzietatik abiatuta, enpresetan euskararen erabilera areagotzeko oinarriko urratsak eskaintzen dizkigute egileek.

Euskara II. Mundu Gerran

II. Mundu Gerran, mezuen transmisioa eraginkorra izatea beharrezkoa zen, etsaien transmisioak etenaz edo eragotziz garaipen garrantzitsuak lor zitezkeelako. Horrela, mezu kodetuak deszifratzea gatazkan murgilduta zeuden armada guztien helburu bihurtu zen.

Ildo honetan, Ameriketako Estatu Batuetako armadak ere erabili zituen ezkutuko transmisioen eraginkortasuna areagotzeko aurkariarentzat ezezagunak ziren hizkuntzak. Daniel Arasa historialariak aditzera eman duenaren arabera, Ozeano Bareko gatazka-lekuan, euskara komunikazioetarako lengoaia izan zen, Ameriketako Estatu Batuetako itsasontzien artean japoniarrek mezuak deszifra ez zituzaten. Gauzak hala, estatubatuarrentzat gerora funtsezkoa izango zen Guadalcanalگو (Ozeano Bareko Salomon uharteetako bateko) gudua euskaraz hasi zen. 1942ko abuztuaren leian “egon arretaz x egunari” mezuaren bitartez guduaren hasiera egunaren berri eman zen, eta abuztuaren 7an, “Sagarra eragintza Zazpi” esaldiaren bidez, japoniarren ezustekorako, erasoari ekin zioten.

Orduraino makinaren bidez enkriptaturiko mezuak erabiltzen ziren (adibidez, SIGABA makina), baina transmisioak oso motelak ziren, eta, gainera, japoniarrek deszifratzeko arriskua zegoen.

Makina bidezko enkriptazioaren aldean euskarak abantaila batzuk eskaintzen zituen: alde batetik, etsaiarentzat hizkuntza guttiz arrotza zen, eta, bestetik, komunikazioaren bi aldeetan marine elebidunak jarrita prozesua asko arintzen zen, mezuak idazteko inolako beharrik ez zegoelako.

Kode sistema horren erabilera sustatu zuena Frank D. Carranza kapitaina izan zen, Mexikon jaioa, baina gurasoak bizkaitarrak zituena. Carranza kapitaina San Franciscoko Transmisio Zentroan zegoela, 1942ko maiatzean milaka soldadugai heldu ziren Nevada, California, Idaho, Oregon eta Mendebaldeko beste estatu batzuetatik. Bera ohartu zen, horien guztien artean, euskaldun jatorria zuten 60 gizon zuedela, eta gainera euskara zein ingelesa ondo menperatzen zituztela.

Carranzak euskarak zituen abantailak aurkeztu ondoren, operadore euskaldunak prestatzen hasi ziren, lehenbailehen, euskarazko transmisioekin has zitezen. Ozeano Bareko ontziteriaren almiranteak ere, Nimitz-ek berak, kode sistema hau erabiltzeko hiru ofizial euskaldun jarri zituen bere mendean: Nemesio Agirre kapitaina, eta Fernandez Bakaikoa eta Juanna tenienteak. Hortaz, euskarazko jerga kodetua sortu zen tropei aginduak emateko, adibidez, “Aurreratu hondartzak”, hondartzak gainditzea ezinbestekoa zela adierazteko; “Arreta zuhaitzari”, etsaiak zuhaitzen adaburuetan zuedela ohartarazteko; “Lur epaira, indar epaira indartsuak”, etsaiak lubaki eta gotorleku indartsuak zituztela jakinarazteko...

Esan beharra dago euskara ez zela izan japoniarrei iruzur egiteko erabili zen hizkuntza gutxitu bakarra. Japoniarren zoramenarako, tarteka eta nahasian, Ameriketako jatorrizko zenbait herriren hizkuntzak ere erabili zituzten. Adibidez,

US National archives

Marineak Guadalcanalگو Komunikazio Zentro batean.

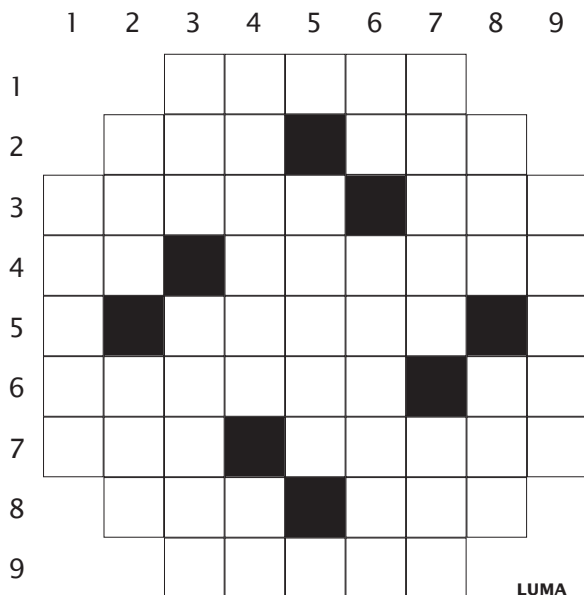
astelehenetan euskaraz egiten zuten; asteartean, navajoz; asteazkenetan, irokesez; ostegunetan, komantxez; ostiraletan euskaraz; larunbatetan denetarik apur bat; eta igandeetan berriz ere navajoz.

Ozeano Bareko gatazka-lekua handiagotu zenean, euskaldunen kopurua urria zela ikusita, ezinezkoa izan zen euskararen erabilera orokor batekin jarraitzea. Beraz, euskara eta beste indiar hizkuntza gutxiagotu batzuen erabilera pixkanaka-pixkanaka lekua galtzen hasi zen, navajoarena aldiz gailenduz joan zen.

Carranza kapitainari dagokionez, 1943ko otsailean bukatu zen Guadalcanalگو gudatik bizirik atera zen, eta geroago Europako kanpaina parte hartu zuen. 1944ko abuztuan, Carranzak soldadu talde bat berarekin zeramala, Normandiako lehorreratzearen ondoren eta Frantziako lurralde gehienak askatzeaz zuedela Iparraldera heldu zen, Irun-Hendaia nazioarteko zubira, hain zuzen ere, eta bertan Frantziako eta Ameriketako Estatu Batuetako banderak jarri zituzten.

Roland Isoird
Euskararen Etxeko zuzendaria

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1. Frantziako hiriburua. 2. Alaitasun. Bibliako pertsonaia. 3. ... bat, norbait. Zer lekutan? 4. Berrogeita bederatzi, zenbaki erromatarren arabera. Palestinarako hiria. 5. Kontsonantea. Adi ezak! Kontsonantea. 6. Larruzala garbitzeko objektu. Atzizkia. 7. Burdinola. Aldrebesak. 8. Gipuzkoako udalerrria. Una, neka. 9. Mendiko atea.

GOITIK BEHERA

1. Bizkaiko hiriburua. 2. Kolore sistema. Euskal sindikatua. 3. Musu. Atsegina. 4. Basapizti mota, lukia. Kanpo, landa. 5. Kontsonantea. Higuina. Bokala. 6. Ingelesez, da. Harmailak. 7. Instintuak. Ezeztza. 8. SI sistemako materia-kantitate unitatea. Putre. 9. Toka, nazazu.

Letra zopa

LUMA

Aurki itzazu letra zopa honetan 8 abere eta animalia hausnarkariren izen arruntak. Izenok ezker eskuin, goitik behera eta diagonalean azalduko zaizkizu.

Euskararen inguruko zenbait telefono

- AEK: 94/415 95 12
- Argia: 943/37 15 45
- Berria: 943/30 40 30
- EIZIE: 943/27 71 11
- Euskal Herrian Euskaraz: 943/44 56 65
- Euskal Irrati Telebista (EITB): 94/603 10 00
- Euskal Kulturaren Erakundea: 00-335-59 93 25 25
- Euskaltzaindia: 94/415 81 55
- HABE: 943/02 26 00
- Zubiarte Euskaltegia: 948/36 10 91
- Herri Ardularitzaren Euskal Erakundea (IVAP): 945/01 76 00
- Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza: 945/01 81 10
- Ika eta Ari (IKA): 945/28 89 22-44
- IRALE: 945/27 44 00
- Itzultzaile Zerbitzu Ofiziala (IZO): 945/01 76 56. FAX: 945/01 76 03
- Kultura Saila: 945/01 94 64
- NAPIko Euskaltegia: 848/42 33 19-51
- NAPIko Euskara eta Hizkuntz Komunitarioak Zerbitzua: 848/42 33 49-51
- Udal Euskaltegiak: 94/440 62 17 943/02 81 00
- UZEI: 943/47 33 77

Soluzioak

Letra zopa

Ezker eskuin:
 1. Pans. 2. Poz. Sem. 3. Baten. Non. 4. IL. Ramala. 5. L. Aizaki. 6. Belaki. Sa. 7. Oia. Aluak. 8. Ala. Aki. 9. Ataka.

Goitik behera:
 1. Bilbo. 2. PAL. ELA. 3. Pot. Alana. 4. Azetza. Ar. 5. R. Nazka. A. 6. IS. Mailak. 7. Senak. Uka. 8. Mol. Sai. 9. Nazak.

Hitz gurutzatuak

Behia, jirafa, zaldia, okapia, bufaloa, gazela, llama, oreina.